Opinnäytetyö AMK

Sosionomi

2019

Juuli Aronoja & Minna Koivisto

OPAS HUOSTAANOTETTUJEN LASTEN VANHEMMILLE

TURKU AMK
TURKU UNIVERSITY OF
APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ AMK | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosionomi

16.1.2019 | 49 sivua, 20 liitesivua

Juuli Aronoja & Minna Koivisto

OPAS HUOSTAANOTETTUJEN LASTEN VANHEMMILLE

Tämän opinnäyteyön tavoitteena oli kehittää opas kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten vanhemmille. Opas kehitettiin lopulta huostaanotettujen lasten vanhemmille.

Kehittämistehtävään vastaamisessa käytettiin laadullista tutkimusmenetelmää ja aineisto kerättiin haastattelemalla viittä huostaanoton kokenutta vanhempaa. Haastatteluilla selvitettiin vanhempien kokemuksia huostaanoton ja sijaishuollon aikana saadusta tuesta ja palveluista, kaivatusta tuesta ja palveluista sekä vanhempien tukemiseen liittyvistä kehittämisehdotuksia.

Teoreettisessa viitekehyksessä on käsitelty huostaanottoon ja sijaishuoltoon liittyviä asioita lastensuojelulain ja muiden lähteiden mukaan, sekä tuotu esiin aikaisempien tutkimusten tuloksia koskien vanhempien kokemuksia huostaanotosta ja sijaishuollosta. Aikaisemmissa tutkimuksissa on käynyt ilmi, että vanhempia tuetaan huostaanottoprosessin ja sijaishuollon aikana liian vähän ja että vanhemmat tarvitsisivat enemmän tukea.

Tässä tutkimuksessa saadut tulokset osoittavat, että vanhemmat saivat huostaanottoprosessin ja sijaishuollon aikana liian vähän tukea ja apua. Heille ei kerrottu heidän oikeuksistaan vanhempana ja vain yhdelle vanhemmista oli tehty vanhemman oma asiakassuunnitelma.

Tämän tutkimuksen tulosten sekä aikaisempien tutkimustulosten ohjaamana kehitettiin opas. Oppaaseen koottiin tietoa huostaanottoprosessista ja sijaishuollosta, vanhempien oikeuksista ja asiakassuunnitelmista, vanhemmuudesta sijaishuollon aikana sekä nettisivuja ja palveluiden yhteystietoja, joista vanhempi voi saada tukea ja lisää tietoa.

Tuloksista voidaan päätellä, että vanhempien tukeminen olisi tarpeellista, mutta toistaiseksi se on riittämätöntä ja vaihtelevaa. Vanhempien tukemiseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota ja tämän tutkimuksen puitteissa kehitetty opas voisi toimia yhtenä työvälineenä sen toteuttamisessa.

ASIASANAT:

Lastensuojelu, sijaishuolto, huostaanotto, biologiset vanhemmat, oikeudet, asiakassuunnitelma

BACHELOR´S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of Social Services

16.1.2019 | 49 pages, 20 appendices

Juuli Aronoja & Minna Koivisto

A GUIDE FOR PARENTS WHOSE CHILDREN HAVE BEEN TAKEN INTO CUSTODY

The aim of this thesis was to develop a guide for parents whose children have been placed into foster care. The guide was eventually developed for parents whose children have been taken into custody.

A qualitative research method was used in answering to the development task and the data was obtained by interviewing five parents who have experienced a child being taken into custody. The interviews aimed to examine the parent's experiences of support and services received during the custody process and foster care, the support and services they would have hoped for and their suggestions for developing parental support.

The theoretical framework addresses matters concerning custody proceedings and foster care according to the child protection law and other sources and introduces results of former researches concerning parent's experiences of how the custody process and foster care transpired. Previous research results have showed that parents get too little support during custody process and foster care and that they would need more support.

The results of this research indicate that parents got too little support and help during the custody process and foster care. Parents were not informed about their rights and a plan for supporting parenthood was drafted only for one parent.

Directed by the results of this work and by the results of previous researches, a guide was developed. The guide was compiled of information about the custody process and foster care, parent's rights and plans for supporting parenthood, parenting during foster care and websites and contact information for services from which parents can get help and support.

It can be concluded from the results of this research, that supporting parents would be necessary but for the time being support is inadequate and varied. More attention should be paid to supporting parents, and the guide developed within this work could serve as one tool for its implementation.

KEYWORDS:

Child welfare, foster care, placement in custody, biological parents, rights, plan for supporting parenthood

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO **6**

2 LASTENSUOJELU SOSIAALIPALVELUN MUOTONA **7**

2.1 Lastensuojelun tehtävät 7

2.2 Lapsen etu ja tarpeet lastensuojelun lähtökohtana 8

2.3 Avohuollon ensisijaisuus 9

3 LAPSEN SIJOITUS KODIN ULKOPUOLELLE **11**

3.1 Suostumukseen perustuva ja tahdonvastainen huostaanotto 12

3.2 Lapsen ja biologisen vanhemman välinen yhteydenpito 12

3.3 Vanhempien kanssa työskentely sekä palveluiden ja tuen järjestäminen 13

3.4 Asiakassuunnitelmat 14

4 VANHEMPIEN TUKEMISEN TARPEELLISUUS **16**

4.1 Vanhempien kokemukset huostaanotosta tutkimusten mukaan 16

4.2 Sijoituksesta seuraa kriisi 18

4.3 Tavoitteena perheen jälleenyhdistäminen ja huostassapidon lopettaminen 18

4.4 Vanhempien tukeminen lapsen edun näkökulmasta 20

5 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA KEHITTÄMISTEHTÄVÄ **22**

5.1 Tutkimuksen menetelmä ja aineiston keruu 22

5.2 Aineiston analyysi 24

6 TULOKSET **26**

6.1 Huostaanottoprosessin eteneminen 28

6.2 Vanhemman asiakassuunnitelma ja oikeudet 29

6.3 Sijaishuoltopaikan kanssa tehtävä yhteistyö 30

6.4 Huostaanoton ja sijaishuollon aikana saatu tieto, tuki ja palvelut 30

6.5 Toivottu tuki ja kehittämisehdotukset 31

6.6 Haastatteluiden yhteenveto 33

7 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS **34**

7.1 Haastatteluihin kohdistuva eettisyys 34

7.2 Tutkimuksemme luotettavuus 35

8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET **37**

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa
Liite 2. Kutsu haastatteluun
Liite 3. Haastattelurunko
Liite 4. Lomakehaastattelu
Liite 5. Haastattelupäivämäärät ja analyysissä käytetyt koodit
Liite 6. Opas

KUVIOT

Kuvio 1. Opinnäytetyön vaiheet lukukausittain 36

TAULUKOT

Taulukko 1. Vanhemman kanssa työskentely lapsen sijaishuollon ja huostaanoton aikana 26
Taulukko 2. Vanhempien saama tuki ja palvelut lapsen sijaishuollon ja huostaanoton aikana sekä kehittämisehdotukset työskentelyyn 27

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää opas kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten biologisille vanhemmille. Työn edetessä kohderyhmäksi tarkentui huostaanotettujen lasten vanhemmat. Aihe valikoitui sen mielenkiintoisuuden ja tärkeyden vuoksi. Sijoituskokemukset koskettavat monia vanhempia, sillä esimerkiksi vuonna 2016 kodin ulkopuolelle oli kaikkiaan sijoitettuna 17 330 lasta ja nuorta. Kiireellisesti sijoitettuja lapsia oli 3 529 ja huostassa oli yhteensä 10 424 lasta. Viimeisimmän sijoituspaikan mukaan kaikista tilastoiduista lapsista ja nuorista perhehoidossa oli 41,5%, ammatillisessa perhekotihoidossa 11,5%, laitoshoidossa 36,4% ja muussa hoidossa loput 10.6%. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2017, 8.)

Miia Pitkäsen tekemässä tutkimuksessa (2011, 7), kävi ilmi, että vanhempien tukeminen lapsen sijoituksen aikana on hyvin vähäistä ja pirstaleista. Tuen ja avun saaminen on paljolti vanhemman oman aktiivisuuden varassa, sillä lapsen vastuusosiaalityöntekijä on selvästi lasta varten.

Tapasimme aluksi Turun kaupungin lastensuojelussa työskenteleviä sosiaalityöntekijöitä ja sosiaaliohjaajia, joille esittelimme ideamme. Heidän mielestään opas vanhemmille olisi hyödyllinen ja tärkeä, koska kyseisiä oppaita ei ole kovinkaan paljon. Oppaan on tarkoitus tulla käyttöön Turun kaupungin ulkopuolisissa sijoituksissa ja mahdollisesti myös muualla Turun alueen lastensuojelussa. Opasta on tarkoitus jakaa vanhemmille lastensuojelun työntekijöiden toimesta.

Työmme ensimmäinen osio käsittelee lastensuojelun järjestämistä, lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle sekä vanhempien tukemisen tarpeellisuutta huostaanottoprosessin ja sijaishuollon aikana. Tieto pohjautuu lastensuojelulakiin, sekä muuhun kirjallisuuteen ja aiheeseen liittyviin aikaisempiin tutkimuksiin. Työmme toisessa osiossa olemme esitelleet työmme tavoitteet ja kehittämistehtävän, tulokset sekä eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyviä asioita. Viimeisessä osiossa käymme läpi työtämme koskevat omat pohdinnat, johtopäätökset sekä oppaasta saamaamme palaute.

Oppaaseen (liite 5) olemme koonneet tietoa aiheista, jotka vanhemmat kokivat tärkeiksi ja joista he olisivat kaivanneet tietoa. Aiheina oppaassa on huostaanoton ja sijaishuollon perusta lastensuojelulain mukaan sekä niitä koskeva päätöksenteko, vanhemman oikeudet huostaanoton ja sijaishuollon aikana, kriisi ja sen eri vaiheet, asiakassuunnitelmat, muistutus tai kantelu, vanhemmuus huostaanoton ja sijaishuollon aikana, perheen jälleenyhdistäminen ja huostassapidon lopettaminen, lista nettisivuista, joista löytyy lisää tietoa, sekä lista yhteystiedoista ja palveluista, joista vanhempi voi saada tukea ja apua.

2 LASTENSUOJELU SOSIAALIPALVELUN MUOTONA

Sosiaalihuoltolain mukaan kunnan vastuulla on järjestää asukkailleen sosiaalipalvelut. Sosiaalipalvelut kuuluvat pakollisiin, kunnan lakisääteisiin tehtäviin, joihin kunnan on varattava määrärahat. Kunta voi lähtökohtaisesti päättää itse siitä, kuinka laajasti se järjestää sosiaalipalvelut sekä siitä, kuinka paljon määrärahoja se varaa ja osoittaa milloinkin eri palveluihin ja tukitoimiin. Myös lastensuojelulain mukaiset palvelut järjestetään pääsääntöisesti siinä laajuudessa kuin määrärahat edellyttävät. Sekä ehkäisevää, että lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua tulee järjestää sisällöltään ja laajuudeltaan kunnassa esiintyvän tarpeen mukaan. Määrärahat tulee mitoittaa ja varata lainsäädännön velvoitteet huomioiden. Kun lastensuojelun palveluihin laaditaan talousarviota ja varataan määrärahoja, kunnassa esiintyvän lastensuojelun tarvetta saadaan selvitettyä etenkin edellisenä vuona kunnassa tehtyjen asiakassuunnitelmien, laadittujen yksilöhuollon päätösten sekä hylättyjen päätösten perusteella. (Räty 2015, 49-51.)

Lastensuojelulaki pitää sisällään myös subjektiivisia oikeuksia, joihin kunnan tulee varata niiden tarvetta edellyttävät määrärahat täysimääräisesti. Subjektiivisia oikeuksia eli ne palvelut, joihin kunnalla on erityinen järjestämisvastuu, ovat muun muassa lapsen huostaanoton ja lapsen sijaishuollon järjestäminen. Kun lapselle valitaan sijaishuoltopaikkaa, päätökseen ei saisi vaikuttaa taloudelliset seikat, joten valintaa ei voida tehdä pelkästään varattujen määrärahojen perusteella. Sijaishuolto tulee järjestää aina lapsen tarpeiden mukaisesti. (Räty 2015, 52.)

2.1 Lastensuojelun tehtävät

Lastensuojelulain tarkoituksena on lapsen oikeuksien turvaaminen turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen tähtäävien toimien avulla pyritään ehkäisemään varsinaisen lastensuojelun tarvetta. Lasten suojelun tehtävät muodostuvat lasten yleisiin kasvuolosuhteisiin vaikuttamisesta, vanhempien tukemisesta heidän kasvatustehtävässään, sekä varsinaisesta lasten suojelutehtävästä. Lapsen oikeuksista säädetään erikseen Suomen perustuslaissa, Suomea sitovissa Euroopan ihmisoikeussopimuksessa sekä YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa, joissa lapsen etu velvoitetaan laittamaan etusijalle kaiken viranomaistoiminnan yhteydessä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016.)

Yhteiskunta pyrkii eri toimien avulla edistämään lasten hyvinvointia ja ehkäisemään ongelmia. Huomiota kiinnitetään erityisesti lapsen elinympäristön turvallisuuteen ja sen tarjoamiin riittäviin mahdollisuuksiin leikkiin ja muuhun viriketoimintaan. Lapsen arjen ympäristöt vaikuttavat hyvinvoinnin kokemiseen. Vanhempien lisäksi lapsen

kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ovat päivähoito, koulu, harrastustoiminta ja muu lähiympäristö- ja yhteisö. (THL 2016.)

Kunnan tulee järjestää ehkäisevää lastensuojelutyötä, jonka tarkoituksena on avun ja tuen tarjoaminen perheille riittävän varhaisessa vaiheessa, jolla voidaan ehkäistä ongelmien syntymistä tai niiden pahenemista. Ehkäisevää lastensuojelutyötä toteuttaa muun muassa äitiys- ja lastenneuvolat, koulut, päiväkodit sekä nuorisotyö. Lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta on kyse silloin, kun lapsi sekä hänen perheensä ovat lastensuojelun asiakkaina. Työtä toteutetaan lastensuojelun sosiaalityössä silloin, kun lapsen tai nuoren asiakkuus lastensuojelussa on aloitettu. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelutyöhön kuuluu muun muassa asiakassuunnitelman laatiminen, avohuollon tukitoimien järjestäminen ja jälkihuolto. (THL 2016.)

Sosiaalipäivystyksen järjestäminen on kunnan tehtävä. Kunnan tulee huolehtia siitä, että lastensuojelun palveluita on saatavilla aina, kun lastensuojelun tarvettakin ilmenee. Sosiaalipäivystysyksiköillä turvataan lastensuojelun saatavuus ympärivuorokautisesti. Sosiaalipäivystysyksiköt toimivat joko yhden kunnan alueella tai ne voivat olla useamman kunnan yhdessä perustamia. Sosiaalipäivystyksen tehtäviin kuuluu pääsääntöisesti kiireellisten sosiaalipalveluiden tarjoaminen ja järjestäminen, joita ovat esimerkiksi päätöksenteko lapsen kiireellisestä sijoituksesta. Kiireellisten sosiaalipalveluiden antaminen voi joissakin tapauksissa edellyttää myös alueellista joko kuntien tai kuntien sekä viranomaistahojen yhteistyötä. Ne tiedot, mitkä kirjataan sosiaalipäivystyksen yksikössä, kuuluvat sen kunnan sosiaalitoimen tietoihin, jossa henkilö on ollut asiakkaana. Asiakkaan asioista tehty dokumentointi siirtyy sosiaalipäivystyksestä hänen kotikuntaansa. (Räty 2015, 53-55.)

2.2 Lapsen etu ja tarpeet lastensuojelun lähtökohtana

Lastensuojelulain 417/2007 mukaan lastensuojelun tulee toimia mahdollisimman hienotunteisesti ja avohuollon palveluita tulee käyttää aina ensisijaisina tukitoimina, jos se on riittävää lapsen etu huomioiden. Sijaishuolto tulee järjestää ilman viivytyksiä, jos se katsotaan lapselle tarpeelliseksi. Sijaishuollon aikana tulee huomioida tavoite perheen jälleenyhdistämisestä lapsen edun mukaisesti.

Lapsen edun kriteerit muodostuvat arkisista, jokapäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Lapsen etua arvioitaessa on huomioitava, miten eri ratkaisut ja vaihtoehdot turvaavat lapselle seuraavien asioiden toteutumisen:

- Tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin
- Läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet
- Mahdollisuuden saada ymmärrystä ja hellyyttä
- Iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon
- Taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen
- Turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden
- Itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen
- Mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan

- Kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen

(Lastensuojelulaki 417/2007.)

Lapsen etu ja lapsen tarpeet ovat kaiken lastensuojelun toiminnan lähtökohtana. On selvitettävä tarkoin, mikä on lapsen edun mukaista ja mitä asioita hän ensisijaisesti tarvitsee. Lapsen etua voi olla joissakin tilanteissa haastavaa määrittää yksiselitteisesti, mutta lapsen tarvitsemista asioista tulee keskustella ja asettaa niitä tärkeysjärjestykseen. Tieto, ymmärrys ja mahdollisimman perusteellinen tulkinta lapsen tilanteesta ovat keskeisiä asioita, joita tulee ottaa huomioon päätöksiä tehdessä. Mitä enemmän saadaan tietoa lapsen ja perheen tilanteesta, sitä helpommin pystytään suunnittelemaan johdonmukaiset ja tilanteeseen sopivat ratkaisut. Lapsen tai hänen vanhempiensa ongelmien luonne ja vakavuus, niiden syyt, seuraukset ja uhat tulisi selvittää mahdollisimman tarkasti ja riittävän nopeasti. (Ihalainen & Kettunen 2016, 108-109.)

2.3 Avohuollon ensisijaisuus

Lastensuojelussa tulee valita aina ensisijaisesti toimenpide, jolla puututaan vähiten lapsen ja perheen tilanteeseen. Avohuollon tukitoimet ovat aina ensisijainen vaihtoehto, joiden avulla puututaan lapsen ja perheen tilanteeseen. Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on sekä lapsen myönteisen kehityksen edistäminen, että vanhemmuuden ja vanhempien kasvatuskyvyn tukeminen. Avohuollon tukitoimia voidaan järjestää vain vapaaehtoisuuteen perustuen, joihin tarvitaan sekä vanhempien tai huoltajien että 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus. (Taskinen 2012, 27.)

Avohuollon asiakassuunnitelma tehdään yhteistyössä lapsen ja vanhempien tai lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan muun henkilön kanssa. Kun avohuoltoa toteutetaan, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän tulee tavata lasta riittävän usein henkilökohtaisesti. Heillä on myös oikeus tavata lapsi ilman vanhemman (huoltajan) suostumusta. Avohuollon palvelut perustuvat asiakassuunnitelmaan, jonka mukaan voidaan järjestää erilaisia palveluja lapsen ja perheen tukemiseksi. Perheen kanssa on usein hyvä etsiä yhdessä sopivia keinoja eri vaihtoehdoista. Tukimuodot tulee kuitenkin valita niin, että lapsi ja perhe todella kokevat saavansa niistä apua ja että ne turvaavat lapselle hyvinvointia. (Taskinen 2012, 69-71.)

Lapsi voidaan myös sijoittaa kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena, minkä tarkoituksena on järjestää lapselle asiakassuunnitelman mukaista tuen tarvetta arvioivaa tai kuntouttavaa perhehoitoa tai laitoshuoltoa yhdessä hänen vanhempansa, huoltajansa tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksestaan vastaavan henkilön kanssa. Sijoitus avohuollon tukitoimena perustuu aina vapaaehtoisuuteen, jonka aikana vanhemmilla (huoltajilla) pysyvät kaikki huoltajan oikeudet ja he voivat halutessaan myös lopettaa sijoituksen. (Taskinen 2010, 72; Lastensuojelulaki 417/2007.)

Lapsi voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimena myös yksin lyhytaikaisesti, jos sen on lapsen edun mukaista. Sijoitus voidaan tehdä vain vanhemman ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumuksella, sekä jos sen katsotaan olevan tarpeellista lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi, lapsen kuntouttamiseksi tai lapsen huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti tilanteissa, joissa lapsen huoltaja tai muu kasvatuksesta vastaava henkilö on estynyt sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi. (Taskinen 2010, 73; Lastensuojelulaki 417/2007.)

Kun sijoituksesta tehdessä päätöstä, on sille asetettava tavoitteet ja sen kesto on arvioitava. Kun lapsi sijoitetaan yksin, sijoituksen jatkamisen edellytykset ja sen vaihtoehdot tulee arvioida viimeistään kolmen kuukauden kuluttua sijoituksen aloittamisesta. Sijoituksen jatkuessa arviointi tulee tehdä kolmen kuukauden välein. Arvioinnin yhteydessä tulee selvittää huostaanoton tarve. Muutoin avohuollon sijoituksen päättyessä lapsi voi palata takaisin kotiin. Avohuollon sijoitusta ei saa käyttää vaihtoehtona huostaanotolle. Jos edellytykset huostaanotolle täyttyvät, lasta ei saa sijoittaa avohuollon tukitoimena. Lasta ei saa sijoittaa avohuollon tukitoimena myöskään toistuvasti kuin ainoastaan välttämättömissä tilanteissa. (Taskinen 2010, 73; Lastensuojelulaki 417/2007.)

3 LAPSEN SIJOITUS KODIN ULKOPUOLELLE

Lastensuojelulaissa (417/2007) säädetään lapsen huostaanotosta ja muista lastensuojelun toimenpiteistä. Lapsen kiireellinen sijoitus tai huostaanotto voidaan tehdä joko asianosaisten suostumuksella tai tahdonvastaisena, jos asianosaisilta ei saada suostumusta. Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle joko avohuollon tukitoimena, kiireellisenä avohuollon tukitoimena, kiireellisesti sijoitettuna, hallinto-oikeuden väliaikaismääräyksellä tai huostaanotettuna. Lapsen kiireellisestä sijoituksesta ja huostaanotosta säädetään lastensuojelulaissa osittain samalla tavalla, mutta kiireellisen sijoituksen kynnys on huostaanottoa korkeampi, koska se edellyttää lapsen olevan välittömässä vaarassa, jolloin lapsi tulee sijoittaa välittömästi. Kiireellinen sijoitus on tarkoitettu aina lyhytaikaiseksi, jonka kesto on enintään 30 päivää, mutta sitä on mahdollista jatkaa tietyin edellytyksin toiset 30 päivää. Ajasta voidaan poiketa vain joissakin erityistilanteissa. Huostaanotolle ei ole määritelty tarkempaa aikaa tai sen enimmäiskestoa, vaan on voimassa toistaiseksi siihen asti, kun se on lapsen edun mukaista. (Enroos ym. 2016, 33.)

Lapsi on otettava huostaan ja hänelle on järjestettävä sijaishuolto silloin, jos: Lapsen huolenpidon puutteet tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa hänen terveyttään tai kehitystään, tai silloin, jos lapsi itse vakavasti vaarantaa terveyttään tai kehitystään päihteiden käytöllä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikoksen tai muulla näihin rinnastettavilla käytöksellään. Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan ryhtyä kuitenkin vain silloin, kun avohuollon tukitoimet on todettu riittämättömiksi tai ne eivät ole sopivia tai mahdollisia lapsen edun mukaisen huolenpidon järjestämiseksi. Kiireellisesti lapsi on sijoitettava silloin, kun edellä mainittujen syiden vuoksi lapsi on välittömässä vaarassa. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Lapsen huostaanotto ja sijoittaminen on prosessi, jossa on mukana monia tekijöitä ja tahoja. Näistä keskeisimmät ovat lapsi, hänen biologiset vanhempansa ja sisaruksensa, lastensuojelun sosiaalityöntekijät sekä sijoituspaikan aikuiset, jonka keskiössä lapsen tulee olla. Sillä, miten lapsi asettuu ja sopeutuu uuteen asuinympäristöönsä, on hänen biologisten vanhempien suostumuksella tai vastustuksella suuri merkitys. Sijoituksen onnistumisen kannalta keskeinen asia on myös se, minkälaiset valmiudet ja asennoituminen sijoituspaikan aikuisilla on vastaanottaa ja hoitaa lasta. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 148.)

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan lapsen kasvatuksen ja hoidon järjestämistä kodin ulkopuolella. Lapsen sijaishuoltopaikkaa valittaessa huomioon täytyy ottaa etenkin huostaanoton perusteet, lapsen tarpeet sekä lapsen sisarussuhteiden ja muiden läheisten ihmissuhteiden ylläpitäminen ja hoidon jatkuvuus. Myös lapsen kielellinen, kulttuurinen sekä uskonnollinen tausta tulee ottaa huomioon. Sijaishuolto voidaan järjestää perhehoidossa, laitoshuollossa tai muualla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Lapsen ensisijainen sijaishuoltopaikka tulisi olla perhehoidossa, ja laitoshuoltoa tulee järjestää silloin, jos sijaishuoltoa ei pystytä järjestämään muualla lapsen edun edellyttämällä tavalla. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

3.1 Suostumukseen perustuva ja tahdonvastainen huostaanotto

Kun lapsen huostanotosta tehdään päätöstä, on asianosaisilla oikeus ilmaista mielipiteensä asiaan. Jos 12 vuotta täyttänyt lapsi ja huoltajat ovat sosiaalityöntekijöiden kanssa samaa mieltä huostaanoton tarpeesta ja ehdotetusta sijaishuoltopaikasta, tällöin päätöksen tekee johtavassa asemassa oleva sosiaalityöntekijä. Tällöin kyseessä on suostumukseen perustuva huostaanotto. Jos kuitenkin joku asianosaisista vastustaa huostaanottoa tai ehdotettua sijaishuoltopaikkaa, päätöksen huostaanotosta tekee hallinto-oikeus. Kyseessä on tällöin tahdonvastainen huostaanotto. (Enroos ym. 2016, 18-19.)

Kun huostaanotosta on tehty päätös ja huostaanotto on toteutunut, lapsen sijaishuolto alkaa. Sijaishuollon aikana vastuu lapsen kasvatuksesta ja huolenpidosta on viranomaisilla, mutta lapsen vanhempien kanssa tulee jakaa vastuuta ja heidän kanssaan tulee tehdä yhteistyötä. Sijaishuoltoa toteuttavan työntekijöiden tulee ottaa kantaa siihen, miten lapsen oikeudet toteutuvat uuden hoidon ja kasvatuksen ympäristössä paremmin kuin biologisten vanhempien luona. (Enroos ym. 2016, 19.)

3.2 Lapsen ja biologisen vanhemman välinen yhteydenpito

Lastensuojelulaki 417/2007 korostaa lapsen ja biologisten vanhempien välisen suhteen tukemista huostassa olon aikana. Huostaanotto ei siis saa katkaista lapsen yhteydenpitoa vanhempiin tai muihin läheisiin ihmissuhteisiin.

Yhteydenpito vanhemman ja lapsen välillä lapsen sijoituksen aikana on merkityksellistä monestakin eri syystä. Leena Valkosen (1995, 57) tekemän tutkimuksen mukaan vanhemmat, jotka pitivät yhteyttä lapseensa huostaanoton alusta alkaen, olivat yhteydessä lapsiinsa myös lasten jo kasvettua täysi-ikäisiksi. Nämä nuoret myös kokivat, että yhteydenpito on heille tärkeää ja että suhde vanhempiin on myönteinen. Yhteydenpitoon rohkaiseminen ja siinä tukeminen olisikin erityisen tärkeää varsinkin huostaanoton alussa, sillä jo kertaalleen katkennutta yhteydenpitoa on erittäin vaikeaa aloittaa uudestaan.

Yhteydenpidon ylläpitäminen on oleellista erityisesti silloin, kun lapsen kotiutumista voidaan pitää realistisena tavoitteena. Mahdollisuus keskustella vanhempien kanssa perheelle tapahtuneista asioista voi auttaa lasta käsittelemään traumoja ja syyllisyydentunnetta. Lapsi tarvitsee kehitystasonsa mukaista tietoa siitä, miksi hän ei voi asua vanhempiensa kanssa, ja apua saadakseen omat ajatuksensa ja tunteensa tasapainoon. Yhteydenpito vanhempien kanssa on merkityksellistä myös lapsen identiteetin rakentumiselle. (Sinkkonen 2001, 164; Niemelä 2000, 106.)

Joissakin poikkeustapauksissa yhteydenpito biologiseen vanhempaan saattaa olla uhka lapsen kehitykselle ja hyvinvoinnille. Jos päädytään siihen, että yhteydenpitoa joudutaan rajoittamaan, siitä on tehtävä päätös kirjallisena perusteluiden kera. (Taskinen 2012, 139.)

Rajoittaminen voidaan toteuttaa eri tavoin riippuen siitä, mikä on lapsen edun mukaista. Jos päädytään siihen, että yhteydenpitoa joudutaan rajoittamaan, se voidaan toteuttaa seuraavasti:

- Rajoittamalla lapsen oikeutta tavata vanhempiaan tai muita läheisiään.
- Rajoittamalla lapsen oikeutta pitää yhteyttä läheisiinsä puhelimitse tai muulla yhteydenpito- laitteella
- Lukemalla, pidättämällä tai tarkastamalla lapsen itse lähettämä tai hänelle osoitettu kirje tai muu vastaava luottamuksellinen viesti
- Rajoittamalla tai ottamalla haltuun lapsella itsellään olevat yhteydenpitovälineet ja laitteet rajoituksen ajaksi.

Ennen kuin yhteydenpidon rajoittamispäätös tehdään, tulee kuitenkin aina arvioida, pystytäänkö rajoituksen tarkoitus toteuttamaan joillain muulla lievemmällä keinolla. Lapsen ja hänen läheisensä yhteydenpidon rajoittamiseen tulee useimmiten olla erittäin painavat syyt. (Saastamoinen 2018, 326, 341.)

3.3 Vanhempien kanssa työskentely sekä palveluiden ja tuen järjestäminen

Monissa tutkimuksissa on tullut esille, että lapsen huostaanoton jälkeen sekä vanhempien kanssa työskentely että erityisesti vanhempien tukeminen on kovin laiminlyötyä (Enroos ym. 2016, 211). Lapsen huostaanotto on vanhemmille usein vaikea ja tunteita herättävä asia, jonka käsittelemiseen he tarvitsevat apua. Huostaanoton toteuduttua vanhemman on tärkeää saada tukea ja erityisesti kriisiapua. Kriisityön tarjoamiseen on kuitenkin liian niukat mahdollisuudet eikä huostaanottohetkellä vanhemmalla itsellään ole välttämättä riittävästi voimavaroja selvittää, mistä apua voisi saada (Pitkänen 2011, 67). Huostaanotettujen lasten vanhemmilla on usein ollut haastava elämäntilanne ennen huostaanottoa sekä sen jälkeen. Vanhemmista monet saavat toimeentulotukea, kiinnittyminen työmarkkinoille on heikko ja terveydentilan ongelmat sekä mielenterveyden sairaudet ovat yleisiä. Kaikki nämä ongelmat kuormittavat sekä vanhempia että heidän lapsiaan. Tuen tarjoaminen itsetunnon kohottamiseksi, elämänhallinnan parantamiseksi sekä sosiaalisten kontaktien vahvistamiseksi voisi hyödyttää vanhempia. Toisinaan riittävä tukeminen saattaisi johtaa jopa huostaanoton purkuun. (Saarikallio-Torp ym. 2010, 259.)

Lapsen sijaishuollon ja huostaanoton aikana vanhempien päätäntävaltaa lapsen asioihin liittyen joudutaan rajoittamaan. Tilanteissa, joissa lapsen ja perheen asioihin joudutaan puuttumaan, vanhempien kanssa tulee kuitenkin pyrkiä hyvään yhteistyöhön. Vanhemmat ovat sijoituksen jälkeen edelleen lapsen huoltajia, mutta kunnan sosiaalitoimi vastaa lapsen asuinpaikasta, kasvatuksesta ja huolenpidosta. Päätökset pyritään tekemään edelleen yhteistyössä vanhempien kanssa, ja heillä on sijoituksen aikana lähtökohtaisesti oikeus saada tietoa lapsensa asioista ja pitää lapseen yhteyttä. Vanhemmilla on oikeus saada tietää heistä tehdyt kirjaukset perustelujen kera, sekä ilmaista oma mielipiteensä eri toimista. Viranomaisten velvollisuutena on kertoa vanhemmille heidän oikeuksistaan. (Lastensuojelun keskusliitto 2016.)

Sijaishuollon aikana biologisten vanhempien kanssa työskentelyssä tavoitellaan eri tilanteissa erilaisia päämääriä. Toisinaan työskennellään aktiivisesti perheen jälleenyhdistämiseksi ja toisinaan taas etsitään keinoja, miten vanhemmat voisivat tukea lapsensa kasvua ja kehitystä parhaiten sijaishuoltopaikan kanssa yhteistyössä. (Heinonen 2011, 21.) Työskentelyn tavoitteista riippumatta lapsen vanhempia ei saa jättää sijaishuollon alkaessa yksin ja heille tulee tarjota tukea ammattiauttajilta tai

vertaistukiryhmiltä. Kun kyseessä on pitkäaikainen sijoitus, vanhempaa tulee auttaa tavalla, joka saa hänet tuntemaan tehneensä lapselleen hyvän teon eli tarjonneensa hänelle mahdollisuuden huolehtivaan hoitoon. Biologisen vanhemman tukeminen ja auttaminen rinnakkaiseen vanhemmuuteen on keskeisessä asemassa pitkäaikaisissa sijoituksissa. (Taskinen 2012, 142.) Sijaishuollon aikana vanhemman kanssa on tärkeää pitää keskusteluja liittyen vanhemman oikeuksiin ja sijoituksen aikaisen vanhemmuuden odotuksiin ja mahdollisuuksiin. Tällöin vanhemman on helpompi löytää hänen oma asemansa työskentelyssä ja rakentaa identiteettiään vanhempana. Vanhemmat kokevat usein vanhemmuuden tärkeänä roolina ja ammentavat vanhemmuudestaan motivaatiota kuntoutumiseen. (Pitkänen 2011, 95,113.)

Palveluohjaus on keskeinen osa vanhempien tukemista. Hyvä palveluohjaus koostuu asiakaslähtöisyydestä perustuen asiakkaan ja palveluohjaajan väliseen luottamukselliseen suhteeseen. Jotta palveluohjaus onnistuisi mahdollisimman hyvin, vaatii se aikaa sekä molemminpuolista sitoutumista työskentelyyn. Palveluohjauksen tulee olla suunnitelmallista toimintaa. Hyvin toimiva palveluohjaus lisää asiakkaan fyysistä, psyykkistä sekä sosiaalista hyvinvointia. Palveluohjaus edellyttää ohjaajalta asiakkaan arvostavaa kohtaamista, kykyä empatiaan, riittävästi kiinnostusta sekä rohkeutta tutustua asiakkaaseen. Ohjaajan tulee osata kuunnella asiakasta ja olla joustava, mutta täytyy osata antaa myös asiakkaalle itselleen vastuuta. Ohjaajan tulee olla tietoinen asiakkaan oikeuksista. Palveluohjaus toimii, kun asiakkaan asioita viedään eteenpäin. Vanhempien tukemiseen on olemassa monia eri palveluja asiakkaan tilanteesta ja tarpeesta riippuen. Hyödyllisiä palveluja ja tukimuotoja vanhemmalle voi olla esimerkiksi: Huostaanotettujen lasten vanhempien vertaistukiryhmät, erilaisten arjen taitojen kehittämisryhmät, vanhemmuuden arviointiin tarkoitetut roolikartat, kortit sekä lomakkeet, parisuhdeneuvontaa sekä päihde- ja mielenterveyshuollon palveluja. (Näkki & Sayed 2015, 58.)

3.4 Asiakassuunnitelmat

Lastensuojelun sijaishuollossa asiakkaana olevalle lapselle tulee tehdä asiakassuunnitelma. Myös lapsen vanhemmille tulee laatia erillinen asiakassuunnitelma vanhemmuuden tukemiseksi, ellei sen laatimista katsota tarpeettomaksi. Suunnitelma tulee laatia tarvittaessa yhteistyössä muun sosiaali- ja terveydenhuollon tahon, kuten päihde- ja mielenterveyshuollon kanssa. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Asiakassuunnitelma on yksi keskeisimmistä työvälineistä lastensuojelua toteutettaessa ja lapsen asioista vastaamisessa. Asiakassuunnitelma on hyödyllinen sekä asiakkaalle että työntekijälle. Työntekijälle asiakassuunnitelma toimii ohjaavana asiakirjana, jonka avulla työn jäsentäminen voi olla helpompaa. Asiakkaalle asiakassuunnitelman tulisi olla asiakirja, jonka sisältöä on saanut itse olla mukana pohtimassa. Asiakassuunnitelma auttaa asiakasta saamaan tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, sekä helpottaa asiakasta jäsentämään omaa elämäänsä. (THL 2016.)

Asiakassuunnitelman avulla pystytään suunnittelemaan, arvioimaan ja seuraamaan lapsen ja hänen perheensä tilannetta, eri palveluiden tarvetta sekä yhteydenpidon toteutumista. Asiakassuunnitelmaan tulee kirjata ne asiat, joissa lapsi ja perhe tarvitsevat apua, ja joita pyritään muuttamaan. Jotta asiakassuunnitelmasta olisi mahdollisimman paljon hyötyä, tulee perheen kanssa pitää säännöllisesti ja tarvittaessa asiakassuunnitelmaneuvotteluja, joissa ovat mukana lapsi ja hänen vanhempansa, sijaishuoltopaikan

edustajat sekä lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Asiakassuunnitelmaneuvottelussa tulee olla myös mahdollisuus arvioida lapsen huostassa olon edellytyksiä, eri palveluiden tarvetta sekä perheen jälleenyhdistämisen tavoitteen mahdollisuutta. (Enroos ym. 2016, 215.)

Asiakassuunnitelma tulee laatia myös huostaanotetun lapsen vanhemmille paitsi, jos sen laatimista voidaan pitää tarpeettomana. Vastuu asiakassuunnitelman laatimisesta on viime kädessä sosiaalityöntekijällä, mutta se voidaan laatia yhteistyössä muiden tahojen, esimerkiksi päihdehuollon kanssa. Vanhemman asiakassuunnitelmassa tulee aina ottaa kantaa perheen jälleenyhdistämiseen. Asiakassuunnitelma voi toimia keskeisenä työkaluna vanhempien tilanteen ja kotiolojen tasoittumisen ja vakiintumisen seuraamisessa. (Heinonen 2011, 22; Heinonen & Hoikkala 2013, 18.)

Lastensuojelun Keskusliiton vuonna 2011 (22) toteuttamassa kyselyssä selvitettiin, tietävätkö sijaishuollon toimijat heille sijoitettuna olevien lasten asiakassuunnitelmista. 421:stä vastanneesta 32% ei tiennyt onko heillä sijoitettuna olevien lasten vanhemmille laadittu asiakassuunnitelma. 27% vastaajista arvioi, että asiakassuunnitelma on laadittu harvalle tai ei kenellekään. Vain noin neljänneksessä sijaishuoltopaikoista asiakassuunnitelma oli laadittu kaikille sijoitettuna olevien lasten vanhemmille. Sijaishuoltopaikkojen olisi hyvä olla tietoisia vanhemmalle laaditusta asiakassuunnitelmasta ja sen sisällöistä, sillä suunnitelmassa tulisi ottaa kantaa perheen jälleenyhdistämiseen.

Lastensuojelun Keskusliiton vuonna 2013 (19) toteuttamassa kyselyssä vanhemmilta kysyttiin, onko heille tehty asiakassuunnitelma. 22:sta kyselyyn vastanneesta vanhemmasta vain kahdelle oli tehty asiakassuunnitelma. Kummankaan asiakassuunnitelmaan ei oltu kirjattu tavoitteeksi lapsen kotiinpaluuta ja toisen suunnitelmasta puuttui myös lapsen kotiinpaluuseen tähtäävät keinot. Suunnitelmiin ei myöskään oltu kirjattu vanhempien tukemiseen liittyviä keinoja. Vanhemmat toivoivat, että suunnitelmat olisivat selkeitä ja niiden tulisi perustua tosiasioihin. Suunnitelmasta tulisi myös käydä ilmi asiat, joiden on muututtava ennen lapsen kotiinpaluun.

Miia Pitkäsen vuonna 2011 (62-63) tekemästä tutkimuksesta käy ilmi, että suurimmalle osalle vanhemmista ei oltu tehty asiakassuunnitelma. Osa heistä oli ilmaissut kiinnostuksensa suunnitelman tekoon, jos sellaista ehdotettaisiin. Muutama vanhemmista kertoi, että suunnitelman laatiminen olisi tuntunut hyödylliseltä sijoituksen varhaisemmassa vaiheessa. Vanhemmilla, joille asiakassuunnitelma oltiin tehty, oli suunnitelmasta myönteinen kuva.

4 VANHEMPIEN TUKEMISEN TARPEELLISUUS

Syyt lasten huostaanottojen taustalla ovat moninaisia. HuosTa-hankkeessa tutkittiin vuosina 2014-2015 lapsen kodin ulkopuolelle sijoittamisen syitä, taustoja, palveluja ja kustannuksia. Tuloksista kävi ilmi, että usein lasten sijoittamisen taustalla vaikuttavat perheen taloudelliset vaikeudet, vanhempien työhön, työaikoihin tai työttömyyteen liittyvät tekijät sekä vanhemman ongelmallinen käyttäytyminen, joka pitää sisällään mielenterveysongelmat, alkoholin ja muiden päihteiden käyttöä sekä lapsen pahoinpitelyä. Yleisinä ongelmina esiintyivät myös vanhemmuuden haasteet uupumisen ja jaksamattomuuden muodossa sekä sopimaton kasvatustyyli lapsen tarpeisiin nähden sekä vanhemman toiminnan ohjaamisen vaikeus, joka liittyi vanhemman vaikeuteen ohjata omaa ja lapsensa toimintaa sekä työntekijän vaikeuteen ohjata vanhemman toimintaa. Myös perheen sisäisiä ja uusperheiden välisiä vuorovaikutusongelmia ja ristiriitoja, huoltoriitoja ja perheväkivaltaa tai sen uhkaa oli läsnä useiden lasten arjessa. (Heino ym. 2016, 67-71.)

Sijoitusten taustalla vaikuttavat usein myös lapseen itseensä liittyvät tekijät, esimerkiksi fyysinen tai neurologinen sairaus tai sellaisen epäily sekä vertaissuhteisiin kiinnittyminen ja ristiriidat vanhempien kanssa, jotka liittyvät itsenäistymiseen ja oman identiteetin etsintään. Ongelmallinen käyttäytyminen, josta yleisimmin esiintyi psyykkistä oireilua ja mielenterveysongelmia, oli myös havaittavissa useilla lapsilla ja nuorilla. Koulunkäynnin ja opiskelun vaikeuksia raportoitiin olevan joka toisella lapsella tai nuorella. (Heino ym. 2016, 71-74.)

Sijaishuollossa olevien lasten ikärakenne on muuttunut siten, että he ovat tänä päivänä aiempaa vanhempia ja yhä useampi nuoruusiässä. Tästä johtuen he ovat voineet asua entistä kauemmin epävakaissa olosuhteissa, joten myös heidän ongelmansa voivat olla moninaisempia ja haastavampia. Heillä esiintyy neurologisia, somaattisia sekä psyykkisiä sairauksia ja heidän terveydentilansa on yleisesti muuta väestöä heikompi. (Sinkkonen & Tervonen- Arnkil 2015, 148.)

4.1 Vanhempien kokemukset huostaanotosta tutkimusten mukaan

Tutkimusten mukaan vanhemmat kokevat huostaanottoprosessissa olevan kehittämisen varaa. Riitta Laakso selvitti vuonna 1998 (19-29) vanhempien kokemuksia ja parannusehdotuksia koskien vasten tahtoa tehtyjä huostaanottoja. Selvityksessä kävi ilmi, että vanhemmat kokivat jäävänsä yksin huostaanoton jälkeen, he eivät saaneet tarpeeksi tietoa oikeuksistaan, heidän ehdotuksiaan tilanteen parantamiseksi ei otettu huomioon ja huostaanoton purun ehdot olivat epäselvät. Vanhemmat myös kaipasivat kriisitukea, avoimuutta sosiaalityöntekijöiden työhön sekä kirjallista opasta, johon olisi koottu oleellisia yhteystietoja, esimerkiksi sosiaalitoimen asiakasjärjestöjä, sekä tietoa huostaanotosta ja vanhempien ja lasten oikeuksista. Laakson tutkimuksesta on ehtinyt kulua jo useampi vuosi ja tutkimuksen jälkeen lastensuojelulakia on uusittu, joten huostaanottoprosessi ja käytännöt ovat tähän päivään mennessä jonkin verran muuttuneet.

Miia Pitkäsen vuonna 2011 (48,51,108) tekemän tutkimuksen mukaan huostaanottoon liittyy kuitenkin edelleen negatiivisia kokemuksia. Vanhemmat esimerkiksi toivat ilmi,

että eivät tienneet millaista tukea olisivat voineet saada, tukea ei tarjottu, ammatillisen tuen vaihtoehdot ovat suppeita, sijoituksen jälkeiset palvelut ovat riittämättömiä, kriisi- sekä keskusteluapu puuttui ja lapsen sijoituksen jälkeen vanhemman merkitys tuntuu vähenevän. Esille nousi myös työntekijöiden vaihtuvuus, mikä hankaloittaa hyvän yhteistyön rakentumista työntekijän kanssa. Tutkimuksessa selvitettiin myös vanhempien ehdotuksia palveluiden kehittämiseksi. Sosiaalityöhön vanhemmat kaipasivat vertaistukiryhmiä sekä tukea vanhemman ja lapsen yhteydenpitoon. Vanhemmille toivottiin kriisiapua, omaa työntekijää, jolta saisi apua, yksilöllisyyden huomioimista sekä sen varmistamista, että joku työskentelee myös vanhemman kanssa.

Tarja Hiltusen vuonna 2015 (128-130, 133) tekemän tutkimuksen mukaan huostaanoton toteutumisen jälkeen äideiltä puuttuivat tukiverkostot, jotka olisivat tukeneet heidän äitiyttään. Jokaisen kanssa oltiin sovittu lasten tapaamisista, mutta joidenkin äitien kertomasta tuli tunne, että tapaamiset lasten kanssa olivat vain muodollisia tai velvollisuuksia. Äitien kertomasta ei tullut ilmi kertaakaan, että huostaanoton tapahduttua heidän vanhemmuuttaan tai suhdettaan lapseen olisi tuettu, eikä myöskään tavoitteita oltu asetettu yhdessä heidän kanssaan. Äidit saivat säännöllisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita, sekä ennen huostaanottoa kodinhoitajien tai perhetyön palveluita säännöllisesti. Kodinhoitajien työ kuitenkin keskittyi lähinnä lasten kanssa ulkoiluun ja heistä huolehtimiseen. Äidit olisivat tarvinneet tukea ja apua esimerkiksi väkivaltaisista ihmissuhteista irrottautumiseen, parisuhteen ongelmiin sekä päihdeongelmaan, jota he eivät kodinhoitajien ja perhetyön avulla saaneet. Äitien mukaan pelkästään kodinhoitajien käynneillä ei pystytty ehkäisemään lapsen huostaanottoa tai tukemaan heidän vanhemmuuttaan.

Tutkimuksessa kävi myös ilmi, että huostaanoton jälkeen kaikki tuki ammattilaisilta loppui äitien kohdalta lähes kokonaan ja he jäivät käsittelemään lapsen huostaanotosta aiheutuneita tunteita yksin. Äidit kokivat selkeästi jääneensä tuen ulkopuolelle, eivätkä olleet kovin tietoisia siitä, minkälaista tukea käytännössä he olisivat voineet saada lapsen huostaanoton jälkeen. Äidit kertoivat kaivanneensa kannustusta, lohdutusta sekä keskusteluapua, kun huostaanotto oli toteutunut. (Hiltunen 2015, 133,137.)

Tutkimusten mukaan vanhemmat kaipasivat lapsen huostaanotossa sosiaalityöntekijöiltä aktiivisuutta, kannustusta ja ymmärrystä sekä työntekijän kykyä lähestyä asioita vanhemman näkökulmasta käsin. Myös arvostus vanhemman jaksamista kohtaan koettiin tärkeäksi. Vanhempien oma aktiivisuus ja itsenäinen palveluihin hakeutuminen nähtiin edellytyksenä avun saannille. Työntekijöiden vähäinen kiinnostus palveluista taas saattoi tuntua välinpitämättömyydeltä (Pitkänen 2011, 52,108-109.) Norjassa, Englannissa ja Ruotsissa tehdyissä haastatteluissa nousi esiin sosiaalityöntekijöiden toiminnan merkitys. Tärkeänä pidettiin kunnioittavaa kohtelua. Osa vanhemmista kuvaili, että ammattilaiset ja lastensuojelu yleisesti, eivät kunnioita vanhempia ja jotkut tunsivat jopa, että heidän identiteettinsä vanhempina riistettiin. Myös sympatia tai empatia koettiin puutteelliseksi. (Schofield ym. 2010, 85.) Samanlaisia kokemuksia on noussut esiin myös Yhdysvalloissa. Vanhemmat tunsivat yleisesti kunnioituksen puutetta työntekijöiden sekä virastojen taholta. Kunnioituksen puuttuminen näyttäytyi tilanteissa, joissa vanhemmat olivat loukkaantuneita ja vihaisia sekä katkeria järjestelmää kohtaan, mutta toisinaan myös tilanteissa, joissa vanhemmat yrittivät olla yhteistyöhaluisia tai tilanteissa, joissa vanhemmat olivat itse antaneet lapset huostaan. Kunnioituksen puute aiheutti vanhemmille toivottomuuden ja avuttomuuden tunteita. (Kapp & Propp 2002, 236-237.)

4.2 Sijoituksesta seuraa kriisi

Lapsen sijoitusta pois kodistaan seuraa voimakas kriisi sekä lapselle että vanhemmalle. Sijoituksen syyllä ei ole kriisin syntymisessä merkitystä. Tilanteessa tukea tarvitsee siis molemmat, lapsi ja vanhemmat. Vanhempien voi kuitenkin olla vaikea ottaa tukea vastaan, sillä juuri tukea tarjoava taho on tehnyt päätöksen ottaa lapsi pois kodistaan. Tästä huolimatta tulisi biologisilla vanhemmilla olla mahdollisuus pitkäaikaiseen tukeen, jonka avulla olisi mahdollista löytää ja vahvistaa voimavaroja, läpikäydä kriisiä ja opetella etävanhemmuutta. (Kujala 2003, 11.)

Elämässä kohtaaviin kriiseihin kuuluvat tietynlaiset reaktiot ja luonnollinen toipumisen prosessi. Tieto siitä, että reaktiot ovat normaaleja ja kenelle tahansa ihmiselle luonnollisia, auttavat ymmärtämään, ettei omat kokemukset ole lainkaan epänormaaleja. Kriisistä on mahdollista toipua, mutta se edellyttää kriisin aiheuttaneen tilanteen käsittelyä. Kriisistä selviytyminen voi jumittua, mikäli omia tunteitaan, ajatuksiaan ja kokemuksiaan kieltää ja torjuu. (Kujala 2003, 30.)

Kriisin vaiheisiin kuuluu sokki-, reaktio-, käsittely- ja uudelleensuuntautumisvaihe. Sokkivaihe kestää usein muutamasta päivästä muutamaan viikkoon. Sokkivaiheessa tapahtunutta voi olla vaikeaa käsittää ja havainnointikyky saattaa kaventua. Tästä syystä sijoitukseen liittyvät sisällöt ja sopimukset saattavat unohtua heti niiden kuulemisen jälkeen. (Kujala 2003, 30-31.)

Reaktiovaiheessa sokkivaiheen aiheuttama turtuminen poistuu ja tilalle voi tulla useita eri tunteita, kuten surua, ja jopa ruumiillisia reaktioita kuten kipuja. Reaktiovaiheessa tyypillistä on myös viha, joka saattaa kohdistua hyvin moniin eri tahoihin, usein varsinkin viranomaisiin ja itseen sekä myös lapseen. Viha saattaa johtaa syyllisyyden tunteisiin, jotka saattavat johtaa lapsen ja viranomaisten tapaamisen välttelyyn. Toisaalta vihasta saattaa myös olla hyötyä, sillä siitä voi saada voimaa muuttaa asioita parempaan. Viha tulisi kuitenkin käsitellä, jotta se ei jäisi hallitsemaan. (Kujala 2003, 31-32.)

Käsittelyvaiheessa vihan laantumisen jälkeen, tulee tilalle usein masennusta. Elämä saattaa tuntua tällöin tyhjältä ja merkityksettömältä ja monille syntyy myös itsetuhoisia ajatuksia. Käsittelyvaiheessa on tavallista tehdä elämään muutoksia, kuten työpaikan vaihto tai muutto toiselle paikkakunnalle. Osalle vanhemmista saattaa syntyä syyllisyyden tunne siitä, että elämä ilman lasta tuntuu helpommalta. Saman aikaisesti on tavallista kokea surua lapsen poissaolosta. (Kujala 2003, 32-33.)

Uudelleensuuntautumisvaiheessa elämä voi alkaa taas näyttää valoisammalta. Kriisin pahin osuus on ohi ja lapsen kanssa vietetty aika alkaa tuntua hyvältä ja merkitykselliseltä. Sijoitus ei herätä enää niin ahdistavia ajatuksia, ja voimia sijoitukseen johtaneen tilanteen selvittelyyn alkaa löytyä. Etävanhemmuus ja sitä kautta lapsen tukeminen tulevat mahdolliseksi. (Kujala 2003, 32-33.)

4.3 Tavoitteena perheen jälleenyhdistäminen ja huostassapidon lopettaminen

Lapsen sijaishuoltoa toteutettaessa, tulee työskentelyssä ottaa huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä. Huostaanotetun lapsen vanhempien asiakassuunnitelman toteutumista tulee seurata, koska mahdollisuudet lapsen kotiuttamiseen liittyvät usein

vanhempien kuntoutukseen ja olosuhteiden vakiintumiseen. Jotta voidaan varmistua lapsen kasvuolosuhteiden parantumisen pitkäaikaisuudesta ja pysyvyydestä, tulee vanhempien pystyä antamaan näyttöä kehityksestä hyvään suuntaan riittävän pitkältä ajalta. (Taskinen 2012, 143.)

Huostaanotto on voimassa toistaiseksi ja se on lopetettava heti, kun lapsen huostassapidolle ja sijaishuollolle ei ole enää tarvetta. Huostassapidon lopettamista harkittaessa tulee ottaa huomioon myös lapsen sijaishuollon kesto, lapsen ja sijaishuoltopaikan aikuisten välinen kiintymyssuhteen laatu, lapsen ja hänen vanhempansa välinen kanssakäyminen sekä lapsen oma mielipide asiasta. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijän tulee arvioida edellytyksiä huostassapidon jatkamiselle asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä tai vähintään kerran vuodessa, kun lapsi tai huoltaja hakee huostassapidon lopettamista, tai kun sen arviointi muulla tavalla ilmenee oleva tarpeellista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018; Lastensuojelulaki 417/2007.)

Jotta perheen jälleenyhdistäminen ja lapsen kotiin palaaminen onnistuu, vanhemman ja lapsen välisen suhteen seuraaminen ja arviointi on tärkeää koko sijoituksen ajan. Kun huostassapidon lopettamista harkitaan, on vanhemman ja lapsen yhteydenpidon määrää ja kestoa hyvä lisättävä vähitellen esimerkiksi lapsen kotilomia pidentämällä. (Sinkkonen & Tervonen- Arnkil 2015, 154-155.)

Lapsen sijoitus ja huostaanotto on tarkoitettu aina väliaikaiseksi ratkaisuksi. Pitkäsen vuonna 2011 (76) tekemästä tutkimuksesta käy ilmi, että kaikilla vanhemmilla ei siitä huolimatta ollut selkeää käsitystä tavoitteesta perheen jälleenyhdistämiseen. Huostaanoton toteuduttua vanhemmat kaipasivat tietoa käytännön tasolla siitä, mitä vanhemmalta odotetaan sijoituksen aikana sekä millaisia muutoksia huostaanoton lopettaminen edellyttäisi.

Lastensuojelun keskusliiton vuonna 2013 toteuttamassa selvityksessä kerättiin vanhempien, sosiaalityöntekijöiden sekä sijaishuoltopaikkojen aikuisten näkemyksiä perheiden jälleenyhdistämiseen liittyvistä käytännöistä ja sen toteutumisesta. Selvityksestä käy ilmi, että vanhemmat ja muut läheiset kokevat hyvin usein jäävänsä yksin siinä tilanteessa, kun lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle. Heinosen mukaan lapsen palaaminen biologisten vanhempien luo edellyttää selkeää suunnitelmaa, johon kaikki osapuolet ovat sitoutuneet ja jossa otetaan huomioon lapsen etu. Perheen jälleenyhdistämisen tavoitteeseen päästään tarjoamalla sekä lapselle että vanhemmalle oikeanlaiset palvelut ja sopimalla selkeä työnjako eri toimijoiden kesken.

Kyselyssä enemmistö vanhemmista kertoi olleensa tyytymättömiä sekä sijoitukseen että sille asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Asiat, jotka vanhempien mukaan estivät lapsen kotiinpaluun tavoitteen toteutumiseen, olivat muun muassa sijoituksen perusteettomuus, sijoituksen muuttuminen pysyväksi, sijaishuoltopaikan kaukainen sijainti sekä lapsen sijoittaminen väärään paikkaan. Tavoitteen toteuttamista hankaloitti myös työntekijöiden vaihtuvuus, tarvittavien palveluiden mahdoton saaminen ennen sijoitusta sekä perheiden jälleenyhdistämisen saadun tuen vähäisyys sekä biologisen vanhemmuuden mitätöinti, kuulemattomuus ja tuen riittämättömyys tai sen puuttuminen. (Heinonen & Hoikkala 2013, 17-18.)

Suurin osa vanhemmista kertoivat kyselyssä heidän oman kuntoutumisen ja sitä tukevien asioiden toteutuneen huonosti. Vanhempien mukaan heille ei tarjottu minkäänlaisia tukimuotoja, tai he olivat joutuneet hakemaan ja etsimään sitä oma-aloitteisesti

ilman tukea. Suurin osa kertoo myös heidän mielipiteensä selvittämisen ja huomioimisen liittyen tukemiseen ja kuntoutumiseen toteutuneen joko huonosti tai melko huonosti. (Heinonen & Hoikkala 2013, 21, 31.)

4.4 Vanhempien tukeminen lapsen edun näkökulmasta

Yksin sijoituksella ei pystytä ratkaisemaan paljonkaan. Sijoituksen alkamisen jälkeen tapahtuvilla asioilla sen sijaan on merkitystä. Lapsi ei voi palata kotiin, mikäli vanhempaa ei kuntouteta. Vanhempien tukeminen on myös lapsen etu, sillä lapsi usein kantaa suurta huolta ja vastuuta vanhemmistaan. Biologiset vanhemmat ovat lapselle korvaamattoman tärkeitä eikä vanhemmuus lopu lapsen sijoitukseen. Tieto siitä, että vanhemmistakin huolehditaan, voi auttaa lasta sopeutumaan sijoitukseen ja vapautumaan liiasta huolehtimisesta. (Kujala 2003, 17-18; Sinkkonen 2001, 179-180.)

Biologisen vanhemman toiminta ja asennoituminen vaikuttaa osaltaan sijaishuollon onnistumiseen. Onnistunein tilanne on silloin, kun biologiset vanhemmat hyväksyvät lapsen kiintymisen ja kiinnittymisen sijaishuoltopaikan aikuisiin, jolla he itse samalla onnistuvat tukemaan sijoitusta. Lapsi voi tällöin kokea, että hänen ei tarvitse valita puolia ja että hänellä on kahdet vanhemmat. Haitallisin tilanne on silloin, jos biologisella vanhemmalla ei ole halua tai jaksamista oman tilanteensa parantamiseen hakeutumalla esimerkiksi päihde- tai muun hänelle tarpeellisen hoidon piiriin, mutta samalla hän estää lapsen kiinnittymistä sijoituspaikkaan esimerkiksi arvostelemalla sijoituspaikan toimintaa. (Sinkkonen & Tervonen 2015, 154-155.)

Lapsen kasvun ja kehityksen kannalta on tärkeää myös, että lapsi saa vanhemmaltaan luvan liittyä ja kiintyä sijoituspaikkaan. Luvan antaminen voi luoda myös vanhemmalle itselleen arvokkuuden tunteen, jonka kanssa hänen on helpompi jatkaa elämää. On myös varmistettava, että huoltaja tietää huostaanoton ja sen lopettamisen edellytyksistä, eikä näin lapsella ole vaaraa altistua jatkuvaan epävarmuuteen ja turhiin toiveisiin. (Taskinen 2012,142.)

Vanhempien selviytyminen voi auttaa tukemaan lapsen selviytymistä. Lapsi, joka näkee oman vanhempansa pääsevän eroon esimerkiksi päihdeongelmasta, voi nähdä myös omalle tulevaisuudelleen uudenlaisia vaihtoehtoja. Vanhempien elämässä tapahtuvat positiiviset muutokset saattavat auttaa lapsia uskomaan omiin voimavaroihinsa, ja herättää toiveikkuutta. (Saarikallio-Torp ym. 2010, 238.)

5 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA KEHITTÄMISTEHTÄVÄ

Opinnäytetyömme tavoitteena oli kehittää opas kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten biologisille vanhemmille. Työn edetessä kohderyhmäksi tarkentui huostaanotettujen lasten vanhemmat. Opinnäytetyö toteutettiin Turun kaupungin ulkopuolisten sijoitusten työntekijöiden avulla. Kokosimme oppaaseen tietoa huostaanotosta ja sijaishuollosta, vanhemman oikeuksista sekä siitä, miten vanhempi voi olla mukana lapsen elämässä sijoituksen aikana. Kokosimme oppaan loppuun palveluohjauksellisen osion, jossa on nettisivuja sekä tietoa eri palveluista ja niiden yhteystiedot, joista vanhemman on mahdollista saada tukea ja apua.

Oppaan on tarkoitus tulla Turun ulkopuolisten sijoitusten käyttöön sekä mahdollisesti muualle Turun seudun lastensuojeluun. Tavoitteena on, että opas on lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien käytettävissä ja he jakaisivat opasta vanhemmille. Opasta voidaan jakaa sekä sähköisessä muodossa että tulostettuna paperiversiona. Opas toimitettiin sähköisenä versiona, jotta sitä voisi jatkossa kehittää tarpeen mukaan.

Oppaan on tarkoitus toimia:

1. työntekijän apuvälineenä huostaanottoon ja sijoitukseen liittyvässä yhteistyössä vanhempien kanssa sekä
2. vanhemman apuna ja muistin tukena työntekijöiden kohtaamisen ja huostaanoton sekä sijoituksen täytäntöönpanon jälkeen.

Opasta varten haastattelimme vanhempia, joiden lapsi on ollut tai on parhaillaan huostaanotettuna. Haastattelujen tavoitteena oli selvittää, miten huostaanottoprosessi sujui vanhempien näkökulmasta, millaista tukea ja apua vanhemmat saivat huostaanottoprosessin ja sijoituksen aikana sekä millaista tukea vanhemmat olisivat kaivanneet. Selvitimme haastatteluissa myös vanhempien näkemyksiä ja kehittämisehdotuksia siihen, miten vanhempien kanssa työskentelyä voisi parantaa lapsen huostaanottoprosessin ja sijaishuollon aikana.

5.1 Tutkimuksen menetelmä ja aineiston keruu

Käytimme opinnäytetyömme kehittämistehtävään vastaamisessa laadullista tutkimusmenetelmää**.** Kehittäminen on toimintaa, jolla pyritään saavuttamaan selkeästi määritelty tavoite. Kehittämistoiminnan ja tutkimuksen välisessä suhteessa tutkimuksella tuotettua uutta tietoa sovelletaan käytäntöön. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa yhdistyy konkreettinen kehittämistoiminta ja tutkimuksellinen lähestymistapa. (Rantanen & Toikko 2009, 14,19.) Laadullisessa tutkimusmenetelmässä tarkastellaan ihmisten välistä ja sosiaalista merkitysten maailmaa ja pyritään tavoittamaan ihmisten kuvauksia koetusta todellisuudesta (Vilkka 2015, 118).

Oppaassa tärkeää on, että sitä on helppo käyttää ja sen sisältö vastaa kohderyhmän tarpeisiin. Oleellista on myös informatiivisuus, johdonmukaisuus sekä selkeys. (Vilkka & Airaksinen 2003, 53.) Oppaan kehittämiseksi tarvitsimme tietoa siitä, millaista tietoa

ja tukea vanhemmat todellisuudessa tarvitsevat. Nämä tiedot, joita sovellettiin oppaan kokoamisessa, saatiin haastatteluista ja lähdemateriaalista. Haastatteluissa saadut tulokset olivat osittain hyvin samansuuntaisia kuin lähdemateriaalissa esiintyvä tieto, mutta saimme myös jonkin verran meille uutta tietoa.

Laadullisen tutkimuksen yleisimpinä aineistonkeruumenetelminä käytetään haastatteluita, kyselyitä, havainnointia ja eri dokumenteista koottua tietoa. Kyseisiä menetelmiä voidaan käyttää sekä vaihtoehtoisesti, rinnakkain että yhdisteltynä eri tavoin riippuen tutkittavasta ongelmasta ja tutkimusresursseista (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83.)

Laadullisessa tutkimuksessa haastattelut ovat yleinen tapa kerätä aineistoa (Vilkka 2015, 122). Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi puolistrukturoidun haastattelun. Puolistrukturoitua haastattelua voidaan kutsua myös avoimeksi haastatteluksi, syvähaastatteluksi tai keskustelunomaiseksi haastatteluksi (Hirsjärvi & Hurme 2008, 45). Haastattelemalla on mahdollista käsitellä aihetta laajasti. Haastatteluilla on myös mahdollista saada syvällisempää tietoa, kuin esimerkiksi kyselyllä, sillä haastatteluissa saatavia vastauksia on mahdollista selventää ja lisäkysymyksillä voidaan syventää saatavia tietoja. (Hirsjärvi ym. 2009, 205.)

Toteutimme opinnäytetyömme Turun kaupungin ulkopuolisten sijoitusten työntekijöiden avulla. Olimme ensin yhteydessä ulkopuolisten sijoitusten johtavaan sosiaalityöntekijään, joka oli myönteinen opinnäytetyömme ideaa kohtaan. Tapasimme ulkopuolisten sijoitusten sosiaaliohjaajia sekä sosiaalityöntekijöitä ensimmäisen kerran keväällä 2018 yhteisessä palaverissa, jossa kävimme esittelemässä opinnäytetyömme idean. Työntekijät olivat sitä mieltä, että opas vanhemmille olisi hyödyllinen eikä kyseisiä oppaita ole vielä kovinkaan paljoa.

Saimme Turun kaupungilta tutkimusluvan syyskuussa 2018, jonka jälkeen tapasimme kahden sosiaaliohjaajan kanssa, joille esittelimme sen hetkistä opinnäytetyömme suunnitelmaa. Sosiaaliohjaajat kertoivat näkemyksiään siitä, mitä tietoa oppaaseen olisi hyvä koota, sekä pohdimme yhdessä heidän kanssaan laatimiamme haastattelurungon (liite 2) kysymyksiä ja niiden muotoilua. Sosiaaliohjaajilla oli valmiina mielessään muutama vanhempi, joiden he ajattelivat voivan olla kiinnostuneita osallistumaan haastatteluun. Kyseisistä vanhemmista osa oli ollut mukana myös voikukkia- vertaistukiryhmässä. Sovimme sosiaaliohjaajien kanssa, että he ottavat vanhempiin yhteyttä ja kertovat työstämme, sekä tiedustelevat vanhempien kiinnostusta osallistumaan haastatteluihimme. Emme kuitenkaan saaneet haastattelusta kiinnostuneiden vanhempien yhteystietoja sen aikataulun puutteissa, jonka olimme alun perin suunnitelleet.

Teimme hieman myöhemmin vielä kutsukirjeen (liite 1) haastatteluun, jonka sosiaaliohjaajat välittivät asiakkailleen. Vanhemmat kertoivat sosiaaliohjaajille halukkuudestaan osallistua haastatteluun, jonka jälkeen sosiaaliohjaajat välittivät meille vanhempien nimet ja puhelinnumerot. Tämän jälkeen otimme vanhempiin itse yhteyttä tekstiviestillä ja kerroimme, että olemme saaneet heidän yhteystietonsa ulkopuolisilta sijoituksilta sekä tiedustelimme heidän halukkuuttaan osallistua haastatteluun. Kaikki olivat edelleen halukkaita osallistumaan haastatteluun, joten sovimme haastatteluajat.

Tavoitteenamme oli saada haastateltua vähintään neljää lapsen huostaanoton kokenutta vanhempaa. Saimme toteutettua kolme avointa haastattelua, joihin me molemmat osallistuimme. Yksi haastattelu toteutettiin vanhemman toiveesta hänen kotonaan ja kaksi toteutettiin kahvilassa, jota ulkopuolisten sijoitusten sosiaaliohjaajat suosittelivat.

Kysyimme vanhempien mielipidettä kahvilassa pidettävään haastatteluun, ja he olivat sitä kohtaan myönteisiä. Yhdellä vanhemmista oli mukana avopuoliso, joka osallistui haastatteluun. Ennen haastatteluiden aloittamista kahvilassa varmistimme vanhemmilta, että heille sopii haastattelu, vaikka paikalla oli muitakin ihmisiä. Valitsimme kahvilasta tilan, jossa ulkopuolisia ihmisiä ei ollut aivan vieressä koko haastattelun aikana. Haastatteluiden alussa kerroimme työmme tavoitteista ja kerätyn aineiston käyttötarkoituksesta. Kysyimme lupaa haastatteluiden nauhoittamiseen ja selitimme, että nauhoituksia ei kuule kukaan muu kuin me ja että poistamme nauhoitukset lopullisesti työn valmistuttua. Nauhoitimme haastattelut kahdella eri nauhurilla. Kerroimme, että käsittelemme aineistoa työssämme nimettömänä niin, että heitä ei voida siitä tunnistaa. Kerroimme myös, että kaikkiin kysymyksiin ei tarvitse vastata, mikäli vanhempi ei itse halua.

Haastatteluissa käytimme pääosin avoimia kysymyksiä ja jokainen haastattelu muotoutui erilaiseksi sen mukaan, millaisia asioita vastaajat painottivat. Haastattelut noudattivat osittain haastattelurungon järjestystä, mutta etenimme haastateltavien ehdoilla ja käsitelimme aiheita siinä järjestyksessä, kuin ne luonnollisesti tulivat esiin haastateltavien puheessa. Haastattelut kestivät noin 60- 90 minuuttia. Haastatteluiden jälkeen kerroimme haastateltaville, että he voivat olla meihin yhteydessä joko puhelimitse tai sähköpostilla, jos heille tulee vielä myöhemmin mieleen jotakin, mitä he haluavat kertoa tai kysyä haastatteluun tai työhön liittyen. Kysyimme haastatteluiden jälkeen haastateltavilta, haluavatko he nähdä kokoamamme oppaan ja heistä jokainen vastasi näkevänsä oppaan mielellään. Lähetimme oppaan kaikille sähköpostin välityksellä, ja kerroimme että otamme mielellämme vastaan heidän mielipiteitään ja palautetta siitä.

Toteutimme avointen haastattelujen lisäksi kaksi lomakehaastattelua sähköpostin välityksellä. Lomakehaastattelut sopivat usein tilanteeseen, jossa tutkimusongelma ei ole kovinkaan laaja ja tavoitteena on kuvata hyvin rajattua asiaa koskevia mielipiteitä tai kokemuksia (Vilkka 2015, 123). Aiheemme kannalta lomakehaastattelu ei vaikuttanut meistä parhaalta ratkaisulta, mutta päätimme kuitenkin toteuttaa loput haastattelut sähköpostin välityksellä aikataulun tiukkuuden takia. Olimme useaan otteeseen sopineet haastateltavien kanssa ajankohdan ja paikan haastatteluille, mutta haastateltavat joutuivat kuitenkin siirtämään tai perumaan sovitut ajat, josta seurasi aikataulumme viivästymistä. Ajatus lomakehaastattelusta syntyi koska toinen lomakehaastatteluun vastanneista vanhemmista ehdotti itse haastattelua sähköpostitse. Toiselle vanhemmalle ehdotimme sitä itse. Molemmat suostuivat vastaamaan sähköpostin välityksellä. Kerroimme ennen haastattelulomakkeen (liite 3) lähettämistä, että sähköpostin välityksellä tehtävään haastatteluun emme voi taata 100 prosenttista tietoturvaa. Ohjeistimme vanhempia kertomaan vastauksissa muista ihmisistä nimettöminä, kuten “puolisoni” tai “lapseni”. Kerroimme heille myös, että emme tule näyttämään vastauksia kenellekään muulle, ja että poistamme sähköpostit heti, kun työmme tulee valmiiksi. Kerroimme, että käsittelemme työssämme asiat nimettöminä ja niin, että heitä ei voida tunnistaa.

5.2 Aineiston analyysi

Haastatteluiden toteuttamisen jälkeen aloitimme sisällön analyysin kuuntelemalla haastatteluiden nauhoitteet ja lukemalla lomakehaastattelujen vastaukset. Tämän jälkeen siirryimme litterointivaiheeseen. Litterointi tarkoittaa nauhoitetun aineiston muuttamista

tekstiksi. Litteroitaessa haastateltavien puhe kirjataan sellaisenaan ilman muokkaamista tai muuttamista. (Vilkka 2015, 138, 224.) Litteroidessa kirjasimme haastattelut mahdollisimman tarkasti, mutta emme kokeneet tarpeelliseksi kirjata aivan kaikkia välisanoja, huokauksia tai tutkimuskysymysten kannalta epäolennaisia asioita.

Litteroinnin jälkeen teimme sisällönanalyysin aineistolähtöisesti. Sisällönanalyysi on laadullisissa tutkimuksissa käytettävä menetelmä, jossa etsitään merkityssuhteita ja niitä koskeva tieto esitetään sanallisina tulkintoina. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi etenee vaiheittain. Ensin aineisto pelkistetään karsimalla aineistosta pois epäolennainen informaatio. Pelkistämistä ohjaa tutkimuskysymykset. Tutkimuskysymysten mukaisesti määritellään myös analyysiyksiköt, joita voivat olla esimerkiksi sana, lause tai asiakokonaisuus. Pelkistämisen jälkeen aineisto ryhmitellään uudeksi kokonaisuudeksi sen mukaan, mitä aineistosta ollaan etsimässä. Ryhmittelyn jälkeen jokaiselle ryhmälle annetaan sitä parhaiten kuvaava yläkäsite. Ryhmittelyjen seurauksena muodostuu käsitteitä, luokitteluja tai teoreettinen malli. Saatujen tulosten perusteella pyritään ymmärtämään merkityskokonaisuutta. (Vilkka 2015, 163-164.)

Karsimme tutkimuskysymysten kannalta epäolennaiset asiat pois, jonka jälkeen ryhmittelimme tutkimuskysymyksiin vastaavat asiakokonaisuudet yläkäsitteiden alle. Yläkäsitteiksi muodostui seuraavat:

- Vanhemman asiakassuunnitelma
- Vanhemman oikeudet
- Huostaanottoprosessin selittäminen
- Sijaishuoltopaikka ja yhteistyö sijaishuollon kanssa
- Huostaanoton ja sijaishuollon aikana saatu tuki ja palvelut
- Toivottu tuki ja palvelut sekä kehittämisehdotukset

6 TULOKSET

Alla oleviin taulukoihin olemme koonneet tutkimuksemme keskeisimmät tulokset, joita avataan laajemmin myöhemmin tässä kappaleessa. Haastateltavien tunnistamisen välttämiseksi viittaamme tekstissä kaikkiin haastateltaviin sanalla vanhempi ja taulukoiden ensimmäisen sarakkeen kirjain-numero-yhdistelmä (esimerkiksi V1) tarkoittaa vanhempaa. Vanhemmat on numeroitu siinä järjestyksessä, kun haastattelut on toteutettu. Ensimmäiseen taulukkoon kokosimme tiedot siitä, tehtiinkö huostaanoton jälkeen vanhemmalle omaa asiakassuunnitelma, kerrottiinko vanhemmalle hänen oikeuksistaan huostaanoton ja sijaishuollon aikana, selitettiinkö huostaanottoprosessi ja sen eteneminen ymmärrettävästi sekä lapsen sijoitusmuoto ja yhteistyön sujuminen sijaishuoltopaikan kanssa. Toiseen taulukkoon kokosimme tiedot vanhempien saamasta tuesta ja palveluista huostaanoton ja sijaishuollon aikana sekä heidän kehittämisehdotuksensa liittyen vanhemman kanssa työskentelyyn. Taulukossa lyhenne sos.tt. tarkoittaa sosiaalityöntekijää.

Taulukko 1. Vanhemman kanssa työskentely lapsen sijaishuollon ja huostaanoton aikana

	Vanhemman asiakassuunnitelma	Vanhemmanoikeudet	Huostaanottoprosessin selittäminen	Sijaishuoltopaikka ja yhteistyö sijaishuollon kanssa
V1	Ei tehty, ei kerrottu	Ei kerrottu	Ottanut itse selvää, uskoo, että sos.tt. olisi kysyttäessä kertonut	Sukulaissijoitus Yhteistyö sujuu hyvin, yhteydenpitoa lapsen kanssa tuetaan
V2	Ei tehty, ei kerrottu	Ei kerrottu	Tietoista harhaanjohtamista sosiaalitoimen puolesta	Sukulaissijoitus Yhteistyö sujuu huonosti, yhteydenpitoa lapsen kanssa ei tueta
V3	Tehtiin vanhemman omasta pyynnöstä	Kerrottiin ympäripyöreästi	Selitettiin ehkä tavallaan ihan riittävästi	Ammatillinen perhekoti Yhteistyö hankalaa, yhteydenpitoa lapsen kanssa ei juuri tueta
V4	Ei muista, että olisi tehty, tiesi kuitenkin suunnitelman mahdollisuudesta	Saanut tiedonmurusia sieltä täältä	Eri viranomaiset kertoneet omasta osuudesta, tietoa tullut sieltä täältä	Lastensuojelulaitos Yhteistyö sujuu hyvin, yhteydenpitoa lapsen kanssa tuetaan
V5	Ei muista, että olisi tehty, ei kerrottu	Ensimmäinen sos.tt.	Ei selitetty kovin selkeästi	Lastensuojelulaitos Yhteistyö sujuu kohtalaisesti, yhteydenpitoa

		kertonut jotakin		lapsen kanssa ei juuri tueta

Taulukko 2. Vanhempien saama tuki ja palvelut lapsen sijaishuollon ja huostaanoton aikana sekä kehittämisehdotukset työskentelyyn

	Huostaanoton ja sijaishuollon aikana saatu tuki ja palvelut	Toivottu tuki ja palvelut sekä kehittämisehdotukset
V1	Voikukkia-ryhmä, vastaanottokodin psykologi, sosiaaliohjaaja tukenut, sosiaalityöntekijältä saanut tukea	Enemmän tukea jo ennen huostaanottoa ja vertaistukea enemmän alusta asti Oikeudet pitäisi selittää ihan käytännön tasolla ja prosessista ja siihen liittyvistä aikamääreistä tulisi kertoa enemmän Työntekijöiden pysyvyys tärkeää, pitäisi olla luotettava ihminen, joka säilyy koko prosessin ajan, pelkkä sos.tt. ei riitä
V2	Sosiaaliohjaaja tukenut ja auttanut (vasta prosessin loppupuolella), lastenvalvojalta saanut kannustusta muutaman kerran, Familarin työntekijä kannustanut kerran	Tukea tulisi saada alusta asti, sosiaaliohjaaja mukaan työskentelyyn jo prosessin alkuvaiheissa, työntekijöiltä kannustusta, työpari työskentely Tietoa oikeuksista, perheenjälleenyhdistämisestä ja siitä, mitä asiakassuunnitelmiin kuuluu Vanhemman tilanteen tarkastelua ja vanhemman oma asiakassuunnitelma Kerrotaan mitä täytyy tapahtua ja mitä edellytetään, että lapsi voi palata kotiin
V3	Voikukkia-ryhmä, ottanut itse yhteyttä kriisikeskukseen, sosiaaliohjaaja käytettävissä	Huostaanottopäätöksen tullessa jykevämpää tukea ja akuuttia kriisitukea, annettaisiin A4, jossa lukee kriisikeskuksen- ja puhelimen tiedot, joku ulkopuolinen taho, esim. kolmannen sektorin, minne ottaa yhteyttä, koska sieltä avun vastaanottaminen voisi olla helpompaa Asiakassuunnitelmaan kirjatuksi se, mitä konkreettisesti pitää tehdä, että huostaanotto voidaan purkaa sekä moniammatillisen yhteistyön tarve

		Vanhemmat tulisi ohjata palveluihin, jotka näyttävät tarpeellisilta tai välttämättömiltä Sosiaalityöntekijän suhtautumisessa korjattavaa, puuttuu myötätuntoa
V4	Voikukkia-ryhmä, lapsen oma ohjaaja tukenut, sos.tt:t olleet osaavia ja empaattisia ja heiltä on saanut tukea, oma sosiaaliohjaaja (ei kokenut kovin hyödylliseksi)	Vanhemmalle oma tukihenkilö, joka mukana kaikissa viranomaistapaamisissa, kertomassa uudestaan ja uudestaan mitä tapahtuu, mahdollisuus purkaa sydäntä, kuuntelua ja läsnäoloa
V5	Voikukkia-ryhmästä saanut tukea ja tietoa Sos.tt: kanssa yhteistyö muuten hyvää, mutta vaikea tavoittaa Sosiaaliohjaajan kanssa yhteistyö sujunut hyvin	Perheitä pitäisi tukea enemmän, ei jätetä yksin, enemmän vertaistukea, pidettäisiin enemmän palavereja ja kun kysyttävää, saisi jonkun kiinni Kerrottaisiin prosessista, mitä tapahtuu jne. Soiteltaisiin vanhemmille ja kysyttäisiin mitä kuuluu, jos ei ehditä tavata Perheen yhteydenpitoa pitäisi tukea (ei pitäisi olla pelkästään omasta aktiivisuudesta kiinni)

6.1 Huostaanottoprosessin eteneminen

Kahden perheen kohdalla huostaanoton syynä oli selkeästi ollut vanhempien oma käytös, yhdellä syynä oli vanhemman uupumisen ja lapsen oireilun yhdistelmä ja kahdella lapsen käytös. Kahden perheen kohdalla lapsen huostaanottoprosessi tapahtui nopeasti. Syynä huostaanottoihin oli näissä tapauksissa lapsen oma käytös. Toisen perheen prosessi eteni useiden kiireellisten sijoitusten kautta huostaanottoon ja lapsen sijoitukseen. Perheelle oltiin suunnittelemassa tukitoimiksi lapsen tukihenkilöä sekä intervallijaksoa perhetukikeskuksessa, joita ei ehditty ottamaan käyttöön ennen viimeistä kiireellistä sijoitusta ja huostaanoton toteutumista. Toisella perheellä oli ollut käytössä perhetyö, mutta vanhempi koki, että siitä ei juurikaan ollut hyötyä,

Kolmen muun perheen kohdalla matka huostaanottoon oli pidempikestoisempi. Kaikki kolme vanhempaa kertoivat, että heillä oli ollut ennen huostaanottoa käytössä perheen tukemiseen tähtääviä palveluja. Yhdellä vanhemmista oli tukenaan lastensuojelun avohuollon perhetyötä/tukihenkilöitä, korvaushoito sekä päihdekuntoutus. Yhdellä tukitoimena oli ollut projektimuotoista perhetyötä, avohuollon sijoitus pienten lasten vastaanottokotiin kahteen otteeseen, perhekuntoutus sekä tukiperhe. Yhdellä vanhemmista tukitoimina oli ollut ensikoti, kahden eri tuottajan perhetyötä, perhekuntoutus kahteen otteeseen, päivähoito sekä vuorovaikutustyöskentely.

6.2 Vanhemman asiakassuunnitelma ja oikeudet

Viidestä vanhemmasta vain yhdelle oli tehty vanhemman oma asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelma tehtiin vanhemmalle huostaanoton aikana hänen omasta pyynnöstään, vaikka aluksi asiasta oli sanottu, että ”ei me kyllä yleensä tehä sellaista, et ei meil oo sellainen käytäntö”. Suunnitelman sisältö ei vastannut vanhemman odotuksia. Suunnitelmaan kirjattiin lähinnä vanhemman kuulumisia ja tavoitteita. Vanhempi itse toivoi, että suunnitelmaan olisi kirjattu näkemys moniammatillisen yhteistyön tarpeesta sekä asioita, joita hän itse voisi konkreettisesti tehdä, jotta huostaanotto voitaisiin purkaa. Kahdelle vanhemmalle ei oltu tehty eikä kerrottu, että asiakassuunnitelma olisi mahdollista tehdä. Kaksi vanhempaa ei muista, että suunnitelma olisi tehty. Toinen heistä tiesi itse, että se olisi mahdollista tehdä.

Vanhemmista yksikään ei saanut riittävästi tietoa oikeuksistaan huostaanoton ja sijaishuollon aikana. Vanhemmista kahdelle ei oltu kerrottu oikeuksista lainkaan ja toinen heistä kertoo saamasta tiedostaan seuraavasti:

> “Ei, ei missää vaiheessa, niinku pidetty just pimennos, niinku salattu niit asioit mihin mul on oikeus ja ja ei niit oo todellisuudes kerrottu vaik mul ois ollu joku käsitys tai pieni haju mihin mul on oikeus, ja sit ku mä oon yrittäny tuoda niit esil, ni ni mut on jätetty siitäki hyvin kauas ja annettu ymmärtää et mä oon iha hakoteil mitä sä selität”. (V2)

Yksi vanhemmista kuvasi saaneensa ”tiedon murusia sieltä ja täältä”, yhdelle vanhemmista ”ensimmäinen sosiaalityöntekijä selitti jotakin” ja yhden saama tieto oli ”ympäripyöreää”. Kolme vanhemmista kertoi, ettei tälläkään hetkellä tiedä oikeuksiaan kovin tarkasti. Yksi vanhemmista toivoi, että lapsen huostaanotosta ja vanhemman oikeuksista sijoituksen jälkeen kerrottaisiin selkeämmin:

> “Joo ja ihan käytännön tasolla mitä mihin asioihin sul on oikeus sanoa mitään ja mitkä on semmosii et ne on sen sijaisperheen tai laitoksen asioita hoitaa ja mihin sulla ei oo mitään sanavaltaa, ihan konkreettisesti voinko mitä sanoa.” (V1)

Haastatteluissa tuli esiin mielestämme yllättäviä asioita, kuten se, että vanhemmista vain yhdelle oltiin tehty vanhemman oma asiakassuunnitelma ja sekin vanhemman omasta pyynnöstä. Myös aikaisemmissa tutkimustuloksissa (Pitkänen 2011, Heinonen & Hoikkala 2013), joihin työssä viittaamme, on tullut esille, että asiakassuunnitelmia tehdään vanhemmille hyvin harvoin. Haastattelemamme vanhemmat kaipasivat asiakassuunnitelman sisältöihin myös samoja asioita, esimerkiksi mitä tulee tapahtua, jotta lapsi voi palata kotiin, kuin mitä vanhemmat ovat aikaisemmassa tutkimuksessakin kaivanneet (Heinonen & Hoikkala 2013).

Vanhempien oikeuksien kertomisen laiminlyönti tuli haastatteluissa hyvin vahvasti esille. Yhdellekään vanhemmalle ei oltu kerrottu heidän oikeuksistaan riittävästi, ja yhden vanhemman kokemuksen mukaan tietoja oltiin jopa salailtu. Vuonna 2011 (Pitkänen) tehdyssä tutkimuksessa kävi ilmi, että vanhemmille oli jäänyt epäselväksi, mitkä heidän oikeutensa ovat sijoituksen jälkeen. Vuonna 1998 (Laakso) tehdyssä tutkimuksessa kävi myös ilmi, että vanhemmille ei oltu kerrottu heidän oikeuksistaan, joten on huolestuttavaa, että vielä 20 vuotta myöhemminkin asiassa on puutteita. Vanhempien

kanssa työskentelyssä tulisi mielestämme jatkossa kiinnittää huomiota erityisesti vanhempien oikeuksista kertomiseen.

6.3 Sijaishuoltopaikan kanssa tehtävä yhteistyö

Kahden vanhemman lapsi sijoitetiin sukulaissijoituksena. Molempien vanhempien mielipiteet otettiin huomioon sijoituspaikkaa valittaessa. Toisen vanhemman yhteistyö sijaishuoltopaikan kanssa on sujunut hyvin ja yhteydenpitoa lapsen kanssa on tuettu. Vanhempi kertoi, että haluaisi ottaa välillä lapsen arkisiin asioihin enemmänkin kantaa, mutta ei aina tiedä, miten asioita ottaa puheeksi. Vanhempi kokee voivansa puhua näistä asioista sosiaaliohjaajansa kanssa, joka voisi tuoda asiat esiin yhteisissä palavereissa. Toinen vanhempi kertoo yhteistyön sujuneen sijaishuoltopaikan kanssa huonosti, eikä yhteydenpitoa lapsen kanssa ole tuettu lainkaan, päinvastoin. Vanhemman mielipidettä mahdollisen sijoitushuoltopaikan vaihtamiseen tai sen arvioimiseen vaikeasta yhteistyöstä huolimatta ei ole kysytty kertaakaan.

Yksi vanhemmista, jonka kohdalla yhteistyö sijaishuoltopaikan kanssa sujui huonosti, koki myös sijaishuoltopaikan aikuisen käytöksen häntä kohtaan kielteisenä, jopa hyökkäävänä. Vanhempi oli tuonut palavereissa esille toivomuksen sitä, että lasta tuodessa ja haettaessa vanhemman kanssa vaihdettaisiin pelkän tervehdyksen lisäksi muutakin, kuten lapsen kuulumisia, joka olisi lapsenkin kannalta luontevampaa. Asiaan oli tullut parannusta työntekijöiden keskusteltua asiasta sijaishuoltopaikan aikuisen kanssa. Vanhempi on kertonut sosiaalityöntekijälle ja sosiaaliohjaajille toivomuksensa myös siitä, että toivoo sijaishuoltopaikan aikuiselta kunnioittavampaa kohtelua häntä kohtaan, mutta asiassa vanhemman kanssa ei ole siitä huolimatta tapahtunut muutosta.

Kahden vanhemman lapsi sijoitettiin lastensuojelulaitokseen. Toisella vanhemmalla yhteistyö on sujunut hyvin ja yhteydenpitoa lapsen kanssa on tuettu. Vanhempi on myös kokenut, että hänen mielipiteitänsä on otettu sijaishuoltopaikassa huomioon, häneen on pidetty yhteyttä lapsen asioissa ja hän on saanut sijaishuoltopaikasta tukea, erityisesti lapsen omaohjaajalta. Toisella yhteistyö on sujunut kohtalaisesti, eikä yhteydenpitoa ole juuri tuettu, mutta vanhempi on itse ollut aktiivinen yhteydenpidon suhteen. Vanhempi on kokenut myös, että sijaishuoltopaikassa hänen mielipiteitään on huomioitu kohtalaisesti, yhteyttä ei ole pidetty lapsen asioihin liittyen ja tukea ei ole saanut sijaishuoltopaikasta. Yhden vanhemman lapsi sijoitetiin ammatilliseen perhekotiin. Vanhempi kertoo yhteistyön olleen hyvin hankalaa, eikä yhteydenpitoa lapsen kanssa ole juuri tuettu. Sovituista tapaamisista on kuitenkin pidetty kiinni.

6.4 Huostaanoton ja sijaishuollon aikana saatu tieto, tuki ja palvelut

Vanhemmista neljä osallistui Turussa järjestettyyn Voikukkia -vertaistukiryhmään, jonka vetäjinä toimi kaksi sosiaaliohjaajaa. Ryhmään osallistujat kokivat ryhmän pääosin hyväksi tukimuodoksi, josta he kertoivat saaneensa sekä ryhmän vetäjiltä että muilta ryhmäläisiltä paljon tietoa ja tukea. Yksi vanhemmista kertoi saaneensa vasta ryhmässä sen ohjaajilta sellaista tietoa sijoitukseen liittyen, josta ei tiennyt aikaisemmin mitään.

Jokaisella vanhemmalla oli ainakin jossain vaiheessa prosessia ollut oma sosiaaliohjaaja. Vanhemmista kolme kuvasi yhteistyötä sosiaaliohjaajan kanssa hyväksi. Yksi näistä kolmesta painotti erityisesti sosiaaliohjaajalta saamansa avun ja tuen merkitystä, sillä se oli lähes ainut tuki mitä, oli koko prosessin aikana saanut.

Kaksi vanhemmista koki saaneensa tukea lapsen asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä ja yksi kuvasi yhteistyön olleen hyvää, joskin sosiaalityöntekijän tavoittaminen oli haasteellista. Yksi vanhemmista kertoi sosiaalityöntekijän olleen aluksi myönteinen ja empaattinen, mutta koki tämän suhtautumisen muuttuneen myöhemmin kielteisemmäksi. Yksi vanhemmista oli kokenut sosiaalityöntekijän käytöksen hyvin kielteiseksi ja kuvasi sosiaalitoimen harjoittaneen ”tietoista semmoista harhaanjohtamista”. Yksi vanhemmista kertoi ottaneensa huostaanottoprosessiin liittyvistä asioista itse paljon selvää esimerkiksi sosiaalisen median kautta, mutta uskoo, että olisi saanut kaipaamaansa tietoa myös sosiaalityöntekijältä kysyttäessä. Yksi vanhemmista kokee, että perhetyöntekijöiden ja sosiaalityöntekijöiden suuri vaihtuvuus on hankaloittanut suhteen luomista, koska on joutunut kertomaan asiat aina uudelleen työntekijän vaihtuessa. Vanhemmat kertoivat saamastaan tuestaan:

> “Sosiaaliohjaajan sain kiinni kyllä, ja kysyttyä asioista, mutta hänkään ei kaikkeen tiennyt vastauksia, sijoitus sosiaalityöntekijöitä ei saa kiinni millään. Kyllä hyvin pitkään on oman onnensa nojassa.” (V5)

> “Tapasin omaa sosiaaliohjaajaa muutaman kerran, mutta en kokenut saavani tapaamisista sitä tukea jota olin vailla. En saanut häneltä juurikaan vastauksia asioihin, jotka minua askarrutti. Tämän vuoksi en ole kokenut enää tarvetta tavata omaa sosiaaliohjaajaa, vaikka hän onkin vaihtunut. Sen sijaan osallistuin Voikukkia- vertaistukiryhmään, joiden vetäjiltä (kahdelta muulta sosiaaliohjaajalta) sekä muilta ryhmäläisiltä sain tukea ja tietoa. Sosiaalityöntekijät ovat olleet kohdallamme osaavia ja empaattisia ja koen saaneeni heitä tukea.”(V4).

Haastatteluiden pohjalta voimme todeta, että olisi tärkeää, että myös vanhemmalle nimettäisiin henkilö, jonka puoleen voi kääntyä ja keneltä pyytää apua ja tietoa huostaanoton aikana. Sosiaalityöntekijä vastaa ensisijaisesti lapsen asioista, eikä aikaa jää välttämättä vanhemman tarpeille. Haastatteluissa tuli esille sosiaaliohjaajien antaman tuen ja tiedon tärkeys. Haastatteluiden tuloksista on nähtävissä myös, että vanhemmat ovat pääosin kokeneet jääneensä huostaanoton jälkeen melko tyhjän päälle, ja että heille ei ole tarjottu tarvittavaa tietoa, tukea ja palveluita riittävästi. Myös sosiaalityöntekijöiden suhtautumisessa ja käytöksessä vanhempia kohtaan toivottiin tapahtuvan parannusta. Vastaavanlaisia tuloksia on saatu myös aikaisemmissa tutkimuksissa (Laakso 1998, Pitkänen 2011, Heinonen & Hoikkala 2013, Hiltunen 2015), joihin olemme työssämme viitanneet.

6.5 Toivottu tuki ja kehittämisehdotukset

Jokaisen vanhemman puheissa esiintyi toive siitä, että vanhemmille tarjottaisiin enemmän tukea huostaanoton alkaessa ja sen aikana. Kaksi vanhemmista toivoi, että huostaanoton purun perusteet ja perheen jälleenyhdistämisen edellytykset kirjattaisiin selkeästi ja vanhemman tilannetta tarkasteltaisiin suunnitelmallisesti. Hyödylliseksi keinoksi

tähän tarkoitukseen nähtiin vanhemman oma asiakassuunnitelma, johon kirjattaisiin palvelut, joihin vanhempi tarvittaessa ohjataan. Vanhemmat kertoivat, että asiakassuunnitelmaan tulisi kirjata myös asiat, mitä vanhemman pitää konkreettisesti tehdä ja mitä häneltä edellytetään, jotta huostaanotto voidaan purkaa, sekä huomioida myös moniammatillisen työryhmän tarve. Samanlaisia toiveita on esitetty myös aikaisemmissa tutkimuksissa (Pitkänen 2011, Heinonen & Hoikkala 2013).

Kaksi vanhemmista esitti toiveen siitä, että vanhemman oikeuksista kerrottaisiin enemmän ja ne selitettäisiin konkreettisella tasolla. Siitä, mitä vanhemman asiakassuunnitelmaan tulisi kirjata, kaivattiin myös tietoa.

Yksi vanhemmista toivoi, että työskentelyyn vanhemman kanssa saisi mukaan psykologin heti kun lastensuojelun tukitoimet alkavat, ja että sosiaaliohjaaja tulisi työskentelyyn mukaan jo aikaisemmin. Kaksi vanhempaa ilmaisi toiveen siitä, että vanhemmalla olisi koko prosessin ajan tai sen alkaessa tukihenkilö, jolle olisi mahdollista kertoa tunteistaan, joka kuuntelisi ja olisi läsnä sekä tulisi mukana tapaamisiin ja kertaisi vanhemmalle uudelleen asioiden ja prosessin kulkua. Toiveita omasta työntekijästä, joka tukisi prosessin aikana, on esitetty myös aikaisemmissa tutkimuksissa (Pitkänen 2011).

Kaksi vanhemmista toi esille, että tarjottavan tuen pitäisi olla myös huostaanottopäätöksen tultua jykevämpää. Toinen vanhemmista ehdotti, että viimeistään huostaanottopäätöksen tultua saisi vähintään seuraavanlaista tukea:

> “Et ehkä semmone akutti kriisituki ois ollu siin kohtaa, jos ei muuta ni edes se a4 mis on ne osotteet ja muut, mut tota kriisikeskukseenki voi olla valitettavasti muutamanki kuukauden jonot, et mun mielest ois hyvä et ois joku semmone ihminen jota pääsee tapaamaan.” (V3)

Kriisiavun saamisen varmistamiseksi toinen vanhemmista ehdotti, että vanhempi saisi maksusitoumuksen yksityiselle kriisiterapeutille. Vanhemmat kokivat, että olisi hyödyllistä päästä keskustelemaan kolmannen sektorin, täysin ulkopuolisen tahon kanssa, josta huostaanottopäätöksen jälkeen voi olla helpompi ottaa apua vastaan.

Kaksi vanhemmista toivoi, että vertaistukea olisi enemmän tarjolla. Toinen vanhemmista koki vertaistuen avulla saaneensa tunteen siitä, että on edelleen tärkeä, vaikka lapsi on huostaanotettuna. Vanhemmista toinen koki myös, että vertaistuesta olisi vielä enemmän hyötyä, jos mukaan pääsisi nopeammin huostaanoton jälkeen. Toiveita vertaistuen lisäämisestä on tullut esiin myös aikaisemmassa tutkimuksessa (Pitkänen 2011).

Jotta perheitä ja heidän välistä yhteydenpitoa pystyttäisiin tukemaan enemmän, yksi vanhempi ehdottaa sen toteutumisen keinoiksi, että prosessin kulusta kerrottaisiin enemmän ja mitä tapahtuu missäkin vaiheessa, kun vanhemmalle itselleen tulee jotakin kysyttävää, olisi joku henkilö kenet saisi kiinni, palavereja pidettäisiin enemmän sekä vanhemmille soitettaisiin ja kysyttäisiin kuulumisia, eikä jätettäisi yksin.

Yksi vanhemmista toi esille toiveen siitä, että vanhempaa tuettaisiin ja hänelle annettaisiin enemmän aikaa omaan kotiin palaamisessa tilanteessa, jossa he ovat olleet yhdessä perhekuntoutuskeskuksesta, mistä lapsi on sijoitettu kiireellisesti.

Sosiaalityöntekijän osuudesta työskentelyssä yksi vanhempi kertoo, että sosiaalityöntekijän suhtautumisessa vanhempaan olisi korjattavaa ja hänen tulisi osata ilmaista enemmän myötätuntoa asiakasta kohtaan sekä huomioida työskentelyssä voimavara-

ja ratkaisukeskeisyys. Myös kirjauksiin tulisi kiinnittää huomiota, niin että myös positiivisia asioita kirjattaisiin. Yksi vanhemmista mainitsee myös, että pelkkä sosiaalityöntekijän tuki ei prosessin aikana riitä, ja sosiaalityöntekijän tulisi nähdä myös lasta useammin. Vanhempi näki myös sosiaalityöntekijän pysyvyyden tärkeänä asiana, jotta sosiaalityöntekijä tuntisi vanhemman paremmin eikä tarvitsisi pelätä mitä hän ajattelee, eikä silloin asioita tarvitsisi kertoa yhä uudelleen työntekijän vaihtuessa. Yksi vanhemmista toi esiin myös ehdotuksen siitä, että sosiaalityöntekijän apuna olisi työpari, joka kävisi ainakin tarkastamassa perheen ja lapsen tilannetta, ja mahdollisesti toisi esille uusia näkökulmia, jotka ovat voineet jäädä huomaamatta vastuusosiaalityöntekijältä. Yksi vanhemmista toi esille, että Pohjoismaiden yhteistyötä tulisi kehittää paremmaksi ja yhden vanhemman kokemuksen mukaan yhteiskunnan, viranomaisten sekä sijaishuoltopaikan panostus tulisi olla suurempi lapsen etsimiseen tämän karattua lastensuojelulaitoksesta.

6.6 Haastatteluiden yhteenveto

Haastatteluidemme tuloksissa on paljon yhteneväisyyksiä aikaisempien tutkimusten kanssa. Haastattelemiemme vanhempien kokemukset olivat keskenään melko erilaisia, mutta vaikuttaisi siltä, että työskentelyn ongelmakohdat ja tuen tarpeet olivat kaikilla melko samat. Vanhempien oikeudet ja vanhemman oma asiakassuunnitelma loistivat poissaolollaan lähes jokaisen vanhemman kohdalla ja prosessin kulun selittäminenkin oli jäänyt useiden kohdalla melko niukaksi.

Tästä voimme siis päätellä, että vanhempien tukemiseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota ja vanhempien kanssa työskentelyä tulisi lisätä. Yhteistyötä tulisi kehittää niin, että vanhemman mielipiteet otetaan paremmin huomioon huostaanottoprosessin ja sijaishuollon aikana. Toivottavaa olisi myös, että sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuutta saataisiin vähennettyä, sillä työntekijän vaihtuminen vaikeuttaa työskentelyä. Luottamuksellisen yhteistyösuhteen syntyminen vaatii aikaa ja sellaisen luominen on hyvin haasteellista, mikäli työntekijä vaihtuu jatkuvasti. Myös työparityöskentelystä voisi olla joissakin tilanteissa hyötyä, sillä sen avulla on mahdollista saada perheen tilanteesta kahden ammattilaisen näkemykset. Lastensuojelun ja aikuissosiaalityön yhteistyön kehittäminenkin voisi olla hyödyllistä, sillä silloin vanhemmalle voitaisiin nimetä oma työntekijä, jonka avulla vanhempi voisi saada helpommin keskusteluapua sekä tukea eri tahoilta.

Haastatteluiden avulla saimme selvitettyä keskeisimmät asiat, joista vanhemmat kaipasivat enemmän tietoa. Oppaaseen kokosimme siis ennen kaikkea niitä asioita, joita vanhemmat haastatteluissa kertoivat itse kaivanneensa, silloin kun huostaanotto ja lapsen sijoitus on toteutunut. Oppaan tarkoituksena on, että keskeisimmät ja tärkeimmät tiedot ovat helposti vanhempien saatavilla ja joista vanhempi voi tarkastaa uudelleen asioita sijoitukseen liittyen. Keskeisemmiksi asioiksi aineistosta nousivat huostaanottoprosessin etenemisen selittäminen, vanhemman oma asiakassuunnitelma sekä vanhempien oikeuksista kertominen. Nämä kolme vaikuttivat olevan haastateltujen kokemuksissa hyvin laiminlyötyjä osa-alueita.

7 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Opinnäytetyön luotettavuuden varmistamiseksi, on tärkeää harjoittaa lähdekritiikkiä. Lähdemateriaalin luotettavuutta arvioidessa, tulee kiinnittää huomiota ainakin lähteen kirjoittajaan, aitouteen, riippumattomuuteen, alkuperäisyyteen, ikään, puolueettomuuteen ja julkaisijan arvovaltaan.

Kirjoittajan ollessa tunnettu ja paljon viitattu, on syytä suhtautua varauksella, sillä toisinaan voi kyseessä olla niin sanotusti trendikäs kirjoittaja, joka ei välttämättä tarjoa edes kovin tärkeää tietoa. Lähteen aitoudella tarkoitetaan sitä, että lähde ei ole väärennös. Väärennöksiä voi toisinaan olla hyvin vaikeaa huomata. Riippumattomuudella tarkoitetaan sitä, että lähteen tiedon esittäjä ei ole vaikutussuhteessa muihin. Riippumattomuutta edistää primaarilähteiden käyttö, sillä ne ovat luonteeltaan sekundäärilähteitä aidompia. Alkuperäiseen lähteeseen tutustuminen puolestaan auttaa huomaamaan, miten tieto on saattanut ajan kuluessa muuttua. Tuoreimpien lähteiden käyttöä kuitenkin suositellaan, sillä tiedon ajatellaan kumuloituvan aiemmasta uuteen ja useilla aloilla tutkimustieto myös muuttuu nopeasti. Puolueettomuudella tarkoitetaan sitä, että lähteen sisältöön eivät ole vaikuttaneet esimerkiksi henkilökohtaiset tai poliittiset intressit. Julkaisijan arvovaltaan on myös hyvä perehtyä, sillä arvostetut ja tunnetut kustantajat eivät julkaise tekstejä, jotka eivät ole läpäisseet asiatarkastusta. (Mäkinen 2006, 128-129; Hirsjärvi ym. 2009, 113-114.)

Tietoa hakiessamme yritimme ottaa edellä mainitut asiat huomioon. Huomasimme kuitenkin, että aihettamme koskevaa tuoretta tietoa ei ollut kovin paljon saatavilla, joten jouduimme käyttämään jonkin verran myös vanhempia lähteitä. Yritimme tästä huolimatta löytää ja käyttää mahdollisimman tuoreita ja laadukkaita lähteitä.

7.1 Haastatteluihin kohdistuva eettisyys

Opinnäytetyömme eettiset kysymykset kohdistuivat etenkin haastateltaviin ja haastattelemalla saadun aineiston käyttöön. Haastatteluissa kerätty aineisto koskee haastateltavien sosiaalihuollon tarvetta sekä sosiaalihuollon tukitoimia ja palveluja, jotka ovat arkaluontoisia tietoja. Aiheen arkaluontoisuus ei ole tutkimuksen tekemisen este, mutta huomioon on otettava tutkimuseettiset normit sekä tutkittavien oikeudet ja heidän yksityisyyttään tulee kunnioittaa. (Kuula 2011, 273, 136).

Haastateltavalle tulee kertoa, miten hänen anonyymiteettinsa varmistetaan, mikä on haastattelun tavoite ja miten kerättyä ainestoa käytetään. Haastateltavalta tulee myös varmistaa suostumus haastattelun nauhoittamiseen ja hänelle pitää kertoa mahdollisuudesta keskeyttää haastattelu. Mikäli haastateltava haluaa keskeyttää haastattelun, ei häntä saa missään nimessä painostaa jatkamaan ja jos haastateltava ei halua käsitellä jotakin tiettyä haastattelun aihetta, ei myöskään siihen voi häntä pakottaa. (Mäkinen 2006, 94-96.)

Haastattelun haasteena voi olla se, kuinka laajasti tai avoimesti haastateltavan annetaan kertoa aiheista, joita ollaan tutkimassa. Haastattelun tulee olla rakenteellinen, jotta aineiston litterointi ja analysointi onnistuu. Haastattelijan tulee pyrkiä ohjaamaan haastattelun kulkua esimerkiksi selkeän kysymyskaavakkeen tai aihelistan keinoin. Tutkija

ja haastateltava sopivat ennen haastattelun aloittamista siinä käsiteltävät aiheet. Huolellisuus tutkimuksen teossa liittyy haastateltavien yksityisyyteen ja tietosuojaan. Haastatteluista saatua tietoa ei saa levittää tutkimuksen ulkopuolella oleville henkilöille, ja kun aineistoa on kerätty jotakin tiettyä tarkoitusta varten, pitää tehdä päätös siitä, voiko samaa aineistoa käyttää myöhemmin johonkin muuhun tarkoitukseen. (Mäkinen 2006, 96-97.)

Haastateltavien vanhempien tunnistamattomuuden turvaamiseksi, olemme kertoneet työssämme heistä vain vanhempina, emmekä koe, että tutkimustulostemme kannalta on oleellista kertoa taustatiedoiksi vanhempien sukupuolta, ikää tai muuta tarkentavaa tietoa. Vanhempien haastattelupäivämäärät olemme kertoneet (liite 4), jotta haastattelut pystytään erottelemaan toisistaan. Opinnäytetyömme valmistuttua poistamme työn aikana tehtyjen haastattelujen nauhoitukset, työtä koskevat tekstiviestit sekä sähköpostiviestit pysyvästi. Opinnäytetyömme julkaistaan Turun ammattikorkeakoulun ohjeistuksen mukaisesti.

7.2 Tutkimuksemme luotettavuus

Työssämme olemme pyrkineet luotettavuuden osoittamiseksi kertomaan tarkasti työmme etenemisestä ja se eri vaiheista. Olemme kertoneet aineiston tuottamisen olosuhteista ja paikoista, joissa haastattelut toteutettiin. Olemme myös kertoneet haastatteluihin käytetyn ajan, haastattelutilanteisiin vaikuttaneista tekijöistä sekä työmme lopussa kerromme haastatteluiden mahdollisista virhetulkinnoista ja arvioimme omaa työskentelyämme haastattelijoina. Luotettavuuden lisäämiseksi olemme esittäneet työmme etenemisen lukukausittain myös alla olevassa kuviossa (kuvio 1).

Kuvio 1. Opinnäytetyön vaiheet lukukausittain

Keräämämme aineisto on pieni, joten sen pohjalta ei voida tehdä kovinkaan paljon yleistyksiä. Aineistomme tuloksista voidaan kuitenkin nähdä, että samanlaiset ongelmat toistuvat eri haastateltavien kohdalla, ja samankaltaisia tuloksia on saatu myös aikaisemmissa tutkimuksissa. Yleistettävyyden mahdollistamiseksi tulisi kerätä suurempi aineisto.

Työmme luotettavuuden kannalta on oleellista tietää, että haastatteluissa olemme saaneet kuulla vain vanhempien kokemukset ja näkemykset lastensuojelun työntekijöiden kanssa tehdystä yhteistyöstä. Emme siis ole kuulleet lastensuojelun työntekijöiden kokemuksia ja näkemyksiä kyseisistä tapahtumista. Lastensuojelun työntekijöiden kokemukset saattaisivat poiketa hyvinkin paljon vanhempien kertomista kokemuksista. Uskomme, että vanhempien kertomat kokemukset ovat aitoja emmekä voi kiistää heidän kokemaansa. On kuitenkin muistettava, että asioilla on aina vähintään kahden eri henkilön näkökulma, ja työssämme niistä toinen jää selvittämättä.

8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyömme tavoitteena oli kehittää opas kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten vanhemmille. Oppaan kohderyhmäksi tarkentui huostaanotettujen lasten vanhemmat, sillä haastatteluihin valikoitui vain vanhempia, joilla lapsi on ollut tai on parhaillaan huostaanotettuna. Opas on tarkoitettu otettavaksi käyttöön Turun ulkopuolisissa sijoituksissa sekä mahdollisesti myös muualla Turun alueen lastensuojelussa, jossa opas annettaisiin vanhemmille sosiaalityöntekijöiden ja ohjaajien toimesta. Käytimme kehittämistehtävämme toteuttamissa laadullista tutkimusmenetelmää. Haastattelimme yhteensä viittä vanhempaa. Kolme haastattelua toteutimme kasvotusten ja kaksi sähköpostin välityksellä. Haastatteluiden avulla selvitimme, miten vanhemmat kokivat huostaanottoprosessin sekä sijaishuollon sujuneen omalla kohdallaan. Haastatteluissa saatujen vastausten pohjalta kokosimme oppaan. Oppaaseen keräsimme tietoa aiheista, jotka vanhemmat kokivat tärkeiksi ja joista he olisivat kaivanneet tietoa. Aiheina oppaassa on huostaanoton ja sijaishuollon perusta lastensuojelulain mukaan sekä niitä koskeva päätöksenteko, vanhemman oikeudet huostaanoton ja sijaishuollon aikana, kriisi, asiakassuunnitelmat, muistutus tai kantelu, vanhemmuus huostaanoton ja sijaishuollon aikana, perheen jälleenyhdistäminen ja huostassapidon lopettaminen, lista nettisivuista, joista löytyy lisää tietoa ja tukea, sekä lista yhteystiedoista ja palveluista, joista vanhempi voi saada tukea ja apua.

Alkuperäisenä tavoitteenamme oli koota opas vanhemmille, joiden lapsi tai lapset on sijoitettu kodin ulkopuolelle joko avohuollon tukitoimena, kiireellisesti sijoitettuna tai huostaanotettuna. Haastateltaviksi valikoitui kuitenkin vain vanhempia, joilla lapsi on tai on ollut huostaanotettuna, joten saimme kokemuksia lähinnä huostaanoton aikaiseen sijoitukseen liittyen. Tästä syystä päädyimme tekemään oppaan huostaanotettujen lasten vanhemmille. Toisena syynä kohderyhmän tarkentumiselle oli aikataulu, joka meillä venyi runsaasti. Kireän aikataulun vuoksi emme ehtineet paneutua muihin sijoitusmuotoihin niin paljon, että olisimme voineet sisällyttää niitä oppaaseen. Yhtenä jatkokehittämisideana voisikin olla oppaan kehittäminen niin, että se käsittelisi myös muut sijoitusmuodot ja voisi silloin hyödyttää vielä suurempaa osaa lastensuojelun asiakkaina olevista vanhemmista.

Lähetimme oppaan sähköpostin välityksellä kaikille haastateltaville sekä työelämäkumppanillemme ulkopuolisiin sijoituksiin ja pyysimme oppaasta palautetta. Palautetta oppaasta saimme työn palautukseen mennessä kolmelta vanhemmalta, joiden pohjalta teimme oppaaseen vielä pieniä muutoksia.

Ensimmäinen haastateltu vanhempi kertoo palautteessaan, että oppaassa on kaikki asiat esitetty hyvin. Joihinkin kohtiin hän olisi kuitenkin kaivannut vielä tarkempia ohjeita siitä, miten asiat käytännössä menee, esimerkiksi asiakassuunnitelma jää usein hyvin teorian tasolle. Vanhempi kokee, että olisi itse hyötynyt oppaasta aikanaan. Olisimme mielellään muokanneet opasta niin, että esimerkiksi vanhemman asiakassuunnitelmista olisi käytännönläheisempää tietoa, mutta emme löytäneet sellaista tietoa mistään.

Kolmannen haastattelun vanhemmalta saamamme palaute oli kielteisempää. Oppaan kannessa olevan sitaatin vanhempi uskoi saattavan provosoida kriisivaiheessa olevia vanhempia etenkin tilanteissa, joissa lapsi on huostaanotettu heidän tahtonsa vastaisesti. Tapa, jolla oppaassa on kerrottu vanhempien oikeuksista huostaanoton ja sijaishuollon aikana on vanhemman mielestä vähättelevää. Kahdesta kriisin vaiheesta vanhempi oli sitä mieltä, että ne olivat vähätteleviä ja, että ne menevät juuri toisin päin kuin mitä

olimme kirjoittaneet. Oppaassa kerrotaan, että vanhemman on tärkeää hyväksyä lapsen sijoitus ja tästä vanhempi oli vahvasti eri mieltä. Muokkasimmekin kyseistä kohtaa palautteen perusteella. Vanhempi koki yleisesti oppaan olevan vähättelevä etenkin niitä vanhempia kohtaan, joiden lapsi on otettu huostaan tahdonvastaisesti. Hän mainitsi myös, että oppaassa on paljon hyvää, mutta ei erotellut hyvistä asioista muita, kuin pitkän linkki- ja yhteystietolistan oppaan lopussa.

Viides haastateltu vanhempi kertoi palautteessaan, että opas oli hänen mielestään todella hyvä ja selkeä, oppaassa oltiin otettu laajasti kaikki huomioon, sekä haettu juuri olennaiset ja tärkeät asiat esille. Vanhempi kertoo, että olisi ollut tyytyväinen, kun olisi saanut vastaavan oppaan silloin, kun huostaanotto oli tehty.

Omasta mielestämme opas onnistui hyvin, mutta se laadittiin melko nopealla aikataululla työn loppuvaiheessa, joten emme ehtineet käyttää sen tekemiseen aikaa niin paljoa, kuin olisimme halunneet. Oppaan visuaaliseen ilmeeseen emme kiinnittäneet juuri huomiota, koska siihen ei jäänyt aikaa ja ensisijaisena tavoitteenamme oli oppaan sisällön laatiminen. Opas on tällä hetkellä sähköisessä muodossa ja toivomuksenamme on, että Turun ulkopuolisten sijoitusten työntekijät muokkaavat ja kehittävät opasta jatkossa tarpeen mukaan. Oppaassa olevia tietoja, kuten palvelujen yhteystiedot, tulisi päivittää säännöllisesti ja toivomme, että työntekijät sopivat keskenään, kuka ottaa vastuun oppaan päivittämisestä.

Opasta tehdessä huomasimme, että siihen olisi voinut koota vielä paljon enemmän ja laajemmin asioita, mutta pyrimme kokoamaan oppaaseen vain kaikista keskeisimmät ja tärkeimmät asiat. Näitä asioita saimme selville aikaisempien tutkimusten tuloksista sekä haastatteluiden avulla, kun vanhemmat kertoivat omista kokemuksistaan. Pyrimme tekemään oppaasta mahdollisimman selkeän ja kirjoittaa asiat tiiviisti ja ymmärrettävästi, jotta vanhemman olisi mahdollisimman helppo löytää tarvitsemansa tieto.

Työmme oli hyvin mielenkiintoinen ja antoisa, mutta samalla vaativa. Meillä oli alusta asti selkeä suunta ja tavoite, mutta siitä huolimatta työ osoittautui haastavaksi. Varsinaiseen toteutusvaiheeseen pääseminen kesti odotettua kauemmin ja työmme valmistuminen lykkääntyi runsaasti. Aikataulun viivästyminen johtui monesta eri tekijästä. Ensin jouduimme odottamaan suunnitelman hyväksyntää pidempään kuin oli sovittu. Ennen suunnitelman hyväksymistä olimme epävarmoja siitä, saammeko edes jatkaa työskentelyä. Lähetimme kuitenkin tutkimuslupahakemuksen jo ennen suunnitelman hyväksyntää, sillä osasimme odottaa, että luvan saamisessa kuluu runsaasti aikaa. Luvan saamisen jälkeen oli vuorossa haastateltavien hankinta, jossa kului myös enemmän aikaan, kuin osasimme odottaa. Haastattelujen toteutus käytännössä osoittautui myös aikaa vieväksi, sillä muutama haastateltava joutui perumaan tai siirtämään sovitun haastatteluajan useaan otteeseen.

Haastatteluiden toteuttaminen oli työmme mielenkiintoisin vaihe. Meistä kummallakaan ei ollut juurikaan kokemusta haastattelemisesta, joten emme oikein tiennyt mitä odottaa. Huomasimme heti ensimmäisen haastattelun jälkeen, kuinka vaikeaa on todella keskittyä haastateltavan vastaukseen ja miettiä, millaisia tarkentavia kysymyksiä tai jatkokysymyksiä aiheesta olisi sillä hetkellä hyödyllistä esittää. Haastattelut olivat myös kaikki hyvin erilaisia ja haastateltavilla oli hyvin erilaiset tarinat toisiinsa verrattuna. Tämä aiheutti lisää haasteita haastatteluun valmistautumiseen, sillä tilanne ja keskustelujen painotukset saattoivat olla hyvin erilaisia, kuin olimme ennakkoon kuvitelleet.

Mielenkiintoista oli huomata myös erot sähköpostin välityksellä tehtävän lomakehaastattelun ja kasvotusten tehtävän avoimen haastattelun välillä. Lomakkeen avulla saadut vastaukset vastasivat kysymykseen suorasti ja ytimekkäästi. Suullisessa haastattelussa vastaus toisinaan eksyi aiheesta ja varsinaisen ytimen paikantaminen oli haastavaa. Suullisessa haastattelussa oli kuitenkin mahdollista esittää tarkentavia kysymyksiä ja keskustella aiheista enemmänkin. Lomakkeella mahdollisuuksia tarkentaville kysymyksille ei ollut ja jotkin asiat jäivätkin hieman epäselviksi. Suullisessa haastattelussa vaarana oli myös kysymysten johdatteleva asettelu, johon huomasimme toisinaan sortuvamme. Molemmissa tavoissa oli siis omat hyvät ja huonot puolensa.

Huomasimme sisällönanalyysi vaiheessa sen, että yhdessä haastattelussa vanhempi kertoi hieman ristiriitaista informaatiota sen suhteen, mitä tulee sosiaalityöntekijöiden kanssa työskentelyyn ja heiltä saatuun tietoon. Vanhempi kertoi, että olisi varmasti saanut tietoa sosiaalityöntekijältä kysyttäessä ja toisessa kohdassa haastattelua kuitenkin sanoi, että sosiaalityöntekijät eivät tiedä juuri mitään, että hyvä kun tietävät oman työnsä. Haastattelun aikana emme huomanneet tarkentaa tätä asiaa enempää.

Työmme kannalta hienoa oli se, kuinka rohkeasti ja avoimesti haastateltavat kertoivat kokemuksistaan, sillä lapsen huostaanotto ja sijoitus on aiheena aina raskas ja siihen liittyy monenlaisia tunteita. Kiitimme haastateltavia kokemustensa jakamisesta haastatteluiden jälkeen, mutta haluamme vielä tässä kiittää kaikkia haastatteluihin osallistuneita vanhempia heidän ajastaan ja kokemustensa jakamisesta. Ilman heitä työmme ei olisi onnistunut.

Oman oppimisemme ja ammatillisen kehittymisen kannalta työmme oli ennen kaikkea hyvin antoisa. Opimme paljon lastensuojelun prosesseista, käytännöistä ja lastensuojelulaki tuli hyvin tutuksi. Ammatillisen kehittymisen kannalta palkitsevinta oli vanhempien tapaaminen ja haastatteleminen. Saimme näkökulmia siihen, miten itse haluamme tulevaisuudessa työskennellä sosionomina lastensuojelun työtehtävissä ja erityisesti kohdatessamme vanhempia. Työmme opetti meille aikaisempiin kokemuksiimme nähden vielä enemmän siitä, kuinka tärkeää on kohdata jokainen asiakas yksilönä ja, kuinka suuri merkitys on kunnioittavalla kohtelulla ja hyvällä yhteistyöllä.

Toivomme, että opas otettaisiin käyttöön yhtenä työvälineenä lastensuojelussa. Vanhempien kokemuksista nousi esiin yksin ja ilman tietoa jääminen suuren kriisin kohdatessa. Toivomme, että oppaamme voisi luoda vanhemmille sellaisen olon, että he eivät ole tilanteessa yksin ja että apua on saatavissa. Kaikki eivät välttämättä koe opasta tarpeelliseksi, mutta ainakin osalle vanhemmista siitä voisi olla apua.

Oppaan käytön yhtenä haasteena saattaa olla se, että vanhemmat voivat olla huostaanottopäätöksen tullessa shokissa tai niin kiihtyneitä, että avun vastaanottaminen missään muodossa saattaa tuntua vaikealta. Työntekijän olisi kuitenkin hyvä kertoa oppaasta ja tarjota sitä vanhemmalle myöhemmin uudelleen, kun avun vastaanottaminen saattaa tuntua helpommalta, kun tunteet ovat tasoittuneet.

Toivomme myös, että oppaan käyttöönoton lisäksi vanhempien tukemiseen huostaanottopäätöksen tultua ja huostaanoton aikana kiinnitettäisiin enemmän huomiota. Työstämme on mahdollista poimia palautetta lastensuojelun ammattilaisten toiminnasta. Erityisesti huomiota tulisi kiinnittää vanhempien oikeuksista kertomiseen huostaanoton ja sijaishuollon aikana, prosessin selittämiseen ymmärrettävästi, tuen ja avun tarjoamiseen, sekä vanhemman oman asiakassuunnitelman laatimisen tarpeellisuuteen ja suunnitelman sisältöön. Olisi myös tärkeää, että lastensuojelun työntekijät pyrkisivät vanhemman

kanssa mahdollisimman hyvään yhteistyöhön ja vanhemman huomioimiseen kaikissa tilanteissa. Työntekijöiden tulisi kohdella vanhempia aina kunnioittavasti, ja muistaa hänen asemansa lapsen biologisena vanhempana.

Työstämme ei käy ilmi, mistä jotkin haasteet vanhempien kanssa työskentelyssä johtuvat, joten tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista tutkia sitä, millaisia resursseja ja kompetensseja lastensuojelun työntekijät kokevat tarvitsevansa, jotta vanhempien kanssa työskentelyä voitaisiin kehittää ja toteuttaa kokonaisvaltaisemmin.

LÄHTEET

Airaksinen, T. & Vilkka, H. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki; Tammi.

Enroos, S.; Heino, T. & Pösö, T. 2016. Huostaanotto. Lastensuojelun vaativin tehtävä. Tampere: Vastapaino.

Heinonen, H. 2011. Sadoissa verkoissa sukkulointia – kumppanuudet sijaishuollossa. Lastensuojelun Keskusliitto. Viitattu 3.12.2018. Saatavilla https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Sadoissa_verkoissa_sukkulointia_Kumppanuudet_sijaishuollossa.pdf

Heinonen, H. & Hoikkala, S. 2013. Samalla puolella? Näkökulmia perheiden jälleenyhdistämiseen lastensuojelussa. Lastensuojelun Keskusliitto. Viitattu 3.12.2018. Saatavilla https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Samalla_puolella_Nakokulmia_perheiden_jalleenyhdistamiseen_lastensuojelussa.pdf

Heino, T.; Hyry, S.; Ikäheimo, S.; Kuronen, M. & Rajala, R. 2016. Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset. HuosTa-hankkeen (2014-2015) päätulokset. Raportti 3/2016.Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino.

Hiltunen, T. 2015. Äitiys, huostaanotto ja voimaantuminen. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 541. Jyväskylä 2015. Jyväskylä University Printing House. Saatavilla sähköisesti osoitteessa https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/47882/978-951-39-6408 5_väitös12122015.pdf?sequence=1

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Ihalainen, J. & Kettunen, T. 2016. Turvaverkko vai trampoliini. Sosiaaliturvan mahdollisuudet. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kapp, S. & Propp, J. 2002. Client satisfaction methods: Input from parents with children in foster care. Child and adolescent social work journal. Vol 19. No. 3. 227-245.

Kujala, V. 2003. Jaetun vanhemmuuden mahdollisuudet. Sijoitettujen lasten vanhempien ryhmätoiminnan opas. Sininauhaliiton Eevan perhe – projektin julkaisu. Painohäme Oy: Sininauhaliitto.

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Laakso, R. & Saikku, P. 1998. Hyvä huostaanotto? Stakes. Aiheita. 28/1998. Helsinki: Stakes.

Lastensuojelulaki 2007/417. Annettu 1.tammikuuta 2008. Saatavilla sähköisesti osoitteessa https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L17

Lastensuojelun keskusliitto 2016. Vanhempien oikeudet ja velvollisuudet. Viitattu 9.9.2018 www.lastensuojelu.info-> Lastensuojelun perusta-> vanhempien oikeudet ja velvollisuudet.

Lastensuojelu keskusliitto 2013. Liian hajanainen tuki vanhemmille estää perheiden jälleenyhdistämistä lastensuojelussa. Viitattu 16.12.2018. www.lskl.fi -> Teemat > Lastensuojelu > Liian hajanainen tuki vanhemmille estää perheiden jälleenyhdistämistä lastensuojelussa.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.

Niemelä, H. 2000. Koti SOS-lapsikylässä. Uusi mahdollisuus. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Pitkänen, M. 2011. Vastuun paikka! Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. Soccan ja Heikki Waris –instituutin julkaisusarja nro 26, 2011. Yliopistopaino. Saatavilla sähköisesti osoitteessa http://www.socca.fi/files/1404/Vastuun_paikka!_Vanhempien_tukeminen_lapsen_huostaanotossa.pdf

Räty, T. 2015. Lastensuojelulaki – käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita.

Saarikallio-Torp, M.; Heino, T.; Hiilamo, H.; Hytti, H. & Rajavaara M. 2010. Lapset huostassa, vanhemmat ahdingossa. Teoksessa Hämäläinen, U. & Kangas, O. (toim.) Perhepiirissä. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 236-267. Saatavilla sähköisesti osoitteessa https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/17471/Perhepiirissa.pdf

Saastamoinen, K. 2018. Lapsi sijaishuollossa. Yhteydenpidon rajoittaminen ja rajoitustoimenpiteet. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Schofield, G.; Moldestad, B.; Höjer, I.; Ward, E.; Skilbred, D.; Young, J. & Havik, T. 2011. Managing loss and a threatened indentity: Experiences of parents of children growing up in foster care, the perspectives of their social workers and implications for practice. British journal of social work. Vol. 41. 74-92.

Sinkkonen, J. 2001. Lapsen puolesta. Helsinki: WSOY.

Sinkkonen, J. & Tervonen- Arnkil, K. 2015. Lapsi uusissa oloissa. Tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta. Helsinki: Duodecim.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: University Press.

Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro Oy

Taskinen, S. 2012. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2016. Lastensuojelun asiakassuunnitelma. Viitattu 3.12.2018. https://thl.fi/fi/ -> Julkaisut -> Sähköiset käsikirjat -> Lastensuojelun käsikirja -> Työprosessit -> Lastensuojelun asiakassuunnitelma

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. 2017. Tilastoraportti. Lastensuojelu 2016. 43/2017. Viitattu 16.3.2018. Saatavilla http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135628/Tr43_17_LASU.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2016. Mitä on lastensuojelu? Viitattu 11.5.2018. ww.thl.fi > Julkaisut -> Käsikirjat > Lastensuojelun käsikirja > Työprosessit > Mitä on lastensuojelu.

Tuominen, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki; Tammi.

Valkonen, L. 1995. Kuka on minun vanhempani? Perhehoitonuorten vanhempisuhteet. Stakes. Tutkimuksia 52. Helsinki: Stakes.

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Tutkimuslupa

TURKU
Hyvinvointitoimiala

Tutkimuksen/opinnäytetyön lupa
Anomus/päätös

Anoja/anojien suku- ja etunimet
Juuli Katariina Aronoja
Minna Mari Anniina Koivisto

Anoja on
AMK-opiskelija ☒ Muu tutkija ☐ Henkilökunta ☐

Nykyinen työnantaja tai oppilaitos
Turun ammatikorkeakoulu

Kotiosoite ja puhelin
Juuli: Raatihuoneenkatu 54 21
24100 Salo 0440725861
Minna: 0400437234

Nykyinen virka tai toimi
Opiskelija

Tutkimuksen nimi ja aihe
Opas kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten vanhemmille

Tutkimuksen kohderyhmät
Biologiset vanhemmat, jotka ovat kokeneet lapsen sijoituksen kodin ulkopuolelle

Tutkimusaineiston koko
4 - 6 vanhempaa

Tutkimus on
opinnäytetyö, mikä toiminnallinen/kehittämistyö
muu tutkimus, mikä
kehittämistyö, mikä

Tutkimusmenetelmä Haastattelu

Tarvittavat resurssit Mahdollisesti tilat haastattelujen toteuttamista varten

Aineiston kokoamisajankohta
Syksy 2018

Tutkimuksen arvioitu valmistumisajankohta
Joulukuu 2018

Ohjaajat Ville Lahtivuori

35771 Pöytätuotteet 9.2016

Käyntiosoite	Postiosoite	Faksi	Puhelin	Sähköposti
Yliopistonkatu 30 20100 Turku	PL 670 20101 Turku	02 2626 899	02 330 000 (vaihde) 040 6528 440 (kirjaamo)	etunimi.sukunimi@turku.fi hyvinvointitoimiala@turku.fi www.turku.fi

Arviointiryhmän lausunto

Tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteiden vastaavuus Turun hyvinvointitoimialan toiminnan kehittämisen tavoitteiden kanssa

Hyödynnettävyys

Opinnäytetyön tulosten hyödynnettävyys Turun hyvinvointitoimialalla

Arviointi-ryhmän puolto

Arviointiryhmä puoltaa opinnäytetyön toteuttamista Turun hyvinvointitoimialalla

☒ Kyllä
☐ Ei

6.9.2018 Allekirjoitus Eina Uusitalo Nimenselvennys

Tutkimussuunnitelman hyväksyminen Kyllä ☒ Ei ☐

15 Päätösnumero 6.9.2018 Tutkimusluvan myöntäjä

JAKELU Tutkimuslupa: tutkimuksen vastuuhenkilö, luvan saaja, suunnittelu ja riskien hallinta
Tutkimusraportti sähköisenä versiona: tutkimuksen vastuuhenkilö, suunnittelu ja riskien hallinta

Kutsu haastatteluun

Kutsu haastatteluun

Hei,

Olemme, Minna ja Juuli, Turun ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita ja teemme opinnäytetyötä liittyen biologisten vanhempien kokemuksiin lapsen huostaanotosta ja sijoituksesta kodin ulkopuolelle.

Haluaisimme kuulla juuri Sinun kokemuksiasi siitä, miten huostaanottoprosessi kohdallanne eteni, millaisia tunteita huostaanotto ja lapsen sijoitus herätti, millaista tukea ja apua sait ja millaista tukea ja apua ehkä olisit kaivannut enemmän ja mitkä asiat sujuivat erityisen hyvin ja/tai huonosti.

Haluaisimme tavata Sinua henkilökohtaisesti Sinulle itsellesi sopivassa paikassa, joko kotonasi tai muussa sopivassa paikassa esimerkiksi Turun ulkopuolisten sijoitusten yksikössä. Haastatteluun olisi hyvä varata aikaa noin tunti. Haastattelut nauhoitetaan ja nauhoitteet tulevat vain meidän käyttöömme ja työmme valmistuttua nauhoitteet poistetaan lopullisesti. Käsittelemme haastattelussa kerättyjä tietoja luottamuksellisesti ja nimettömänä niin, että Sinua ei voida tunnistaa.

Haastattelujen tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, miten vanhempien kanssa tehtävää työskentelyä voitaisiin kehittää. Kokoamme tietojen pohjalta oppaan, jonka tarkoituksena on toimia tulevaisuudessa sekä lastensuojelun työntekijöiden että vanhempien tukena sijoituksen alkaessa.

Sinulla on hallussasi aiheeseen liittyen arvokasta tietoa ja olisimme erittäin kiitollisia, jos voisit jakaa kokemuksiasi kanssamme. Mikäli kiinnostuit, voit ottaa yhteyttä Anu Kososeen tai Taija Vuoriseen, joiden kautta voimme sopia tapaamisesta.

Mikäli sinulla on kysyttävää tutkimukseemme liittyen, voit olla meihin yhteydessä sähköpostilla
Juuli.aronoja@edu.turkuamk.fi
Minna.koivisto@edu.turkuamk.fi

Kiitos!

Haastattelun runko

Haastattelun runko

Kuvaile sijoitus- tai huostaanottoprosessia

- Milloin sinulle kerrottiin ensimmäisen kerran huostaanoton valmistelun aloittamisesta
- Milloin kerrottiin ensimmäisen kerran lapsen sijoittamisesta kodin ulkopuolelle (esim. kiireellinen sijoitus)?
- Selitettiinkö asia ymmärrettävästi?

Kuvaile ajatuksiasi ja tuntemuksiasi huostaanottoprosessin aikana (valmistelu, kuuleminen, päätös, lapsen sijoitus)

- Oliko sinulla joku, jolle koit voivasi puhua asiasta (ammattilainen tai muu henkilö)
- Kerrottiinko sinulle oikeuksistasi lapsen huoltajana?
- Otettiinko sinun mielipiteesi huomioon prosessin aikana?
- Saitko tukea sosiaalityöntekijöiltä (lapsen asioista vastaava tai/ja aikuispuoli)? Jos kyllä, millaista ja oliko tuki riittävää?

Kuvaile, mitkä asiat työskentelyssä mielestäsi sujuivat hyvin ja mitkä huonommin huostaanottoprosessin aikana

Sijoitettiinko lapsi perhe- vai laitoshuoltoon?

Kuvaile työskentelyä sijaishuoltopaikan vanhempien/työntekijöiden kanssa sijoituksen aikana

- Otettiinko sinun tarpeesi huomioon?
- Huomioitiinko mielipiteesi?
- Kerrottiinko sinulle oikeuksistasi ja mahdollisuuksista osallistua lapsen elämään?
- Kerrottiinko sinulle, millaista tukea sinun on mahdollista saada ja mistä sitä saa?
- Pitikö sijaishuoltopaikka sinuun tarpeeksi yhteyttä koskien lapsen asioita?
- Tuettiinko tai rohkaistiinko yhteydenpitoa sinun ja lapsen välillä?
- Saitko tukea sosiaalityöntekijöiltä (lapsen aisoista vastaava tai/ja aikuispuoli)? Jos kyllä, millaista ja oliko tuki riittävää?

Kuvaile mitkä asiat työskentelyssä sujuivat mielestäsi hyvin ja mitkä huonommin lapsen sijoituksen aikana

Olisiko sinulla toiveita, ideoita tai kehittämisehdotuksia siihen, miten työskentelyä voisi parantaa? Millaisia?

Sähköpostihaastattelu

Sähköpostihaastattelu

Kerro lyhyesti huostaanottoon johtaneista syistä

Oliko teillä käytössä jo ennen huostaanottoa joitakin lastensuojelun avohuollon palveluita? (Esim. tukiperhe/-henkilö, kotipalvelu jne.)

Oliko itselläsi ennen huostaanottoa käytössä joitain palveluita? Onko Sinulla itselläsi tällä hetkellä joitain palveluita, millaisia?
(Esim. päihde- tai mielenterveyspalveluita, aikuissosiaalityö)

Milloin Sinulle kerrottiin ensimmäisen kerran huostaanoton valmistelun aloittamisesta?

Selitettiinkö Sinulle huostaanottoprosessin eteneminen ymmärrettävästi?

Oletko saanut huostaanottoprosessin aikana tietoa siitä, miten huostaanotto vaikuttaa oikeuksiisi huoltajana? Keneltä tai mistä sait nämä tiedot? Tiedätkö tällä hetkellä oikeutesi huoltajana?

Oletko saanut huostaanottoprosessin aikana tukea ammattilaisilta? (Esim. sosiaalityöntekijät, sosiaaliohjaajat jne.)

Onko Sinulle tehty oma, vanhemman asiakassuunnitelma? Tiesitkö tai kerrottiinko sinulle, että sellainen on mahdollista tehdä?

Onko mielipiteesi otettu huomioon huostaanottoprosessin aikana?

Kuvaile asioita, jotka ovat sujuneet huostaanottoprosessin aikana hyvin? (Sinua ja kuntoutumistasi tukeneet asiat)

Kuvaile asioita, jotka ovat sujuneet huostaanottoprosessin aikana huonommin? (Asiat, jota eivät tukeneet Sinua tai kuntoutumistasi)

Missä vaiheessa prosessia lapsesi sijoitettiin ensimmäisen kerran ja minne? (oliko esim. kiireellinen sijoitus vastaanottokotiin tms.)

Onko lapsesi pitkäaikainen sijoituspaikka perheessä, laitoksessa, sukulaisen luona vai ammatillisessa perhekodissa?

Miten yhteistyö sijaishuoltopaikan kanssa sujuu?

Otetaanko sijaishuoltopaikassa mielipiteesi huomioon?

Pitääkö sijaishuoltopaikka Sinuun yhteyttä lapsen asioihin liittyen?

Tuetaanko Sinun ja lapsesi yhteydenpitoa sijaishuollon aikana?

Saatko tukea sijaishuoltajilta?

Onko Sinulle kerrottu, miten voit osallistua lapsesi elämään sijaishuollon aikana?

Kuvaile asioita, jotka ovat sujuneet sijaishuollon aikana hyvin

Kuvaile asioita, jotka eivät ole sujuneet sijaishuollon aikana hyvin

Olisiko Sinulla kehittämisehdotuksia tai ideoita siihen, miten työskentelyä (huostaanottoprosessi ja/tai sijaishuolto) voisi parantaa?

Haastattelupäivämäärät ja analyysissä käytetyt koodit

Haastateltujen vanhempien haastattelupäivämäärät ja analyysissä käytetyt koodit

V1: Ensimmäisen vanhemman haastattelu, 13.11.2018

V2: Toisen vanhemman haastattelu, 14.11.2018

V3: Kolmannen vanhemman haastattelu, 14.12.2018

V4: Neljännen vanhemman lomakehaastattelu, lähetetty sähköpostilla 9.12.2018, vastaus saapunut 11.12.2018

V5: Viidennen vanhemman lomakehaastattelu lähetetty sähköpostilla 9.12.2018, vastaus saapunut 10.12.2018

Opas

Vanhemman opas

Sinulle, jolla lapsen huostaanotto ja sijoitus kodin ulkopuolelle on tullut ajankohtaiseksi

”se ei välttämättä mee huonosti, et se voi ihan oikeesti olla se paras ratkasu”

- *Huostaanoton kokenut vanhempi*

TURKU AMK
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Opinnäytetyö
Juuli Aronoja & Minna Koivisto

Mitä huostaanotto ja sijaishuolto tarkoittavat?

Lapsen sijoitus kodin ulkopuolelle perustuu aina lastensuojelulakiin, jolla turvataan lapsen oikeudet turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.

Lapsi on lastensuojelulain (2007/417) mukaan otettava huostaan silloin, kun

- Puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai
- Lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muuhun niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään

Huostaanotto ja sijaishuolto voidaan järjestää vain siinä tapauksessa, että avohuollon toimet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia tai jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi ja sijaishuollon arvioidaan olevan lapsen edun mukaista.

Huostaanotto on aina lastensuojelun viimesijainen toimenpide.

Kiireellisessä sijoituksessa lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle tilanteissa, joissa lapsi on välittömässä vaarassa. Kiireellinen sijoitus voidaan tehdä, vaikka lapsi tai vanhemmat vastustaisivat sitä. Tällöin sosiaalityöntekijällä on oikeus päättää lapsen olinpaikasta, hoidosta ja huolenpidosta. Kiireellinen sijoituksen kesto on enintään 30 päivää, jota voidaan tietyin edellytyksin jatkaa toiset 30 päivää. Tänä aikana perheen tilannetta ja avun tarvetta selvitetään. Sosiaalityöntekijä tekee arvion siitä, onko lapsen turvallista palata kotiin vai aletaanko valmistelemaan huostaanottoa.

Sijaishuollolla tarkoitetaan lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuoltoa järjestetään perhehoitona, laitoshuoltona tai muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Laitoshuolto on sijaishuollon vaihtoehdoista viimeinen.

Sijaishuoltopaikka tulee valita niin, että lapsen tarpeet, sisarussuhteiden sekä muiden läheisten ihmissuhteiden ylläpitäminen, hoidon jatkuvuus ja huostaanoton perusteet on otettu huomioon.

Päätös huostaanotosta ja sijaishuollosta

Lapsen huostaanottoa koskevat asiat valmistelee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä yhteistyössä toisen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojeluun perehtyneen työntekijän kanssa.

Huostaanotto tulee aina perustella kirjallisesti, ja vanhemmalla ja lapsella on oikeus tutustua huostaanottoa perusteleviin asiakirjoihin. Perusteluista tulee käydä ilmi, miten lapsen turvallisuus on vaarantunut, millä keinoilla lasta on yritetty auttaa ja miksi keinot eivät ole riittäneet, sekä se, miten huostaanotto auttaa lasta ja miksi se on parempi vaihtoehto kotiin jäämiseen verrattuna.

Ennen päätöstä huostaanotosta on lapsen mielipide selvitettävä. Lapsen vanhemmalle on myös varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

Kuuleminen voidaan jättää suorittamatta, jos
- Lapsen ja kuultavan välillä ei ole yhteydenpitoa ja kuulemisen ei voida olettaa olevan ehdottoman välttämätöntä asian selvittämiseksi
- Kuultavan asuin- ja olinpaikkaa ei voida kohtuullisin toimin selvittää
- Kuulemisesta saattaa aiheutua vakavaa vaaraa lapsen kehitykselle tai turvallisuudelle ja kuulematta jättämistä pidetään lapsen edun toteutumisen kannalta välttämättömänä

Lasta koskeviin asiakirjoihin on kirjattava syyt kuulemisen suorittamatta jättämiselle. Kuulematta jätetylle on kuitenkin annettava tiedoksi lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskeva päätös kirjallisesti.

Jos vanhempi tai 12 vuotta täyttänyt lapsi ei vastusta huostaanottoa, päätöksen tekee sosiaalihuollon johtava viranhaltija. Johtavan viranhaltijan päätökseen voit hakea muutosta hallinto-oikeudesta 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta.

Jos vanhempi tai 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa huostaanottoa, asian ratkaisee hallinto-oikeus.
Hallinto-oikeuden päätökseen voit hakea muutosta tekemällä kirjallisen valituksen korkeimpaan hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta. Hallintolainkäyttölain 5. luku käsittelee valituksen muotoa ja sisältöä.

Vanhemman oikeudet huostaanoton ja sijaishuollon aikana

Vanhemmuutesi ei koskaan lopu lapsen sijoitukseen tai huostaanottoon, mutta päätäntävaltaasi rajoitetaan. Huostaanoton ja sijaishuollon aikana huoltajuutesi säilyy, mutta oikeutesi muuttuvat. Lain periaatteena on pyrkimys hyvään yhteistyöhön vanhempien kanssa ja päätökset pyritään tekemään yhteistyössä vanhempien kanssa. Viranomaisilla on velvollisuus kertoa vanhemmille heidän oikeuksistaan.

Vanhemmalla on oikeus päättää lapsen nimestä, kansallisuudesta ja uskonnosta. Vanhemmalla on oikeus toimia lapsen edunvalvojana mm. taloudellisissa asioissa. (Sosiaalitoimi hakee lapselle edunvalvojan, mikäli se on lapsen edun mukaista.)

Vanhemmalla on oikeus osallistua lapsen asioita koskevaan päätöksentekoon liittyen esimerkiksi kouluopetuksen järjestämiseen ja terveydenhuoltoon. Vanhemmalla on oikeus saada tietoa lapsensa asioista ja pitää yhteyttä sovitulla tavalla, ellei se ole lapsen edun vastaista. Vanhemmalla on oikeus saada tietää, mitä heistä on kirjattu ja perustelut tehdyille toimille.

Sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää lapsen olinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta ja näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta.

Sijaisvanhemmilla tai sijaishuoltopaikan työntekijöillä on oikeus päättää lapsen päivittäisestä hoidosta, huolenpidosta ja kasvatuksesta.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee arvioida lapselle annettavan hoidon ja kasvatuksen sisältöä yhteistyössä lapsen, vanhempien ja sijaishuoltopaikan henkilökunnan kanssa ja selvitettävä jokaisen osapuolen mielipide lapsen tarvitsemasta hoidosta ja huolenpidosta.

Sosiaalihuollon sekä sijaisvanhempien/sijaishuoltopaikan työntekijöiden tulee pyrkiä hyvään yhteistyöhön vanhempien kanssa. Vanhemmilla on aina oikeus ilmaista mielipiteensä lastensuojelutoimista. Ota siis rohkeasti puheeksi sinua mietityttävät asiat ja tuo mielipiteesi esiin.

Yhteistyön onnistumisesta ovat kaikki osapuolet vastuussa, niin lapsen vanhemmat, sijaishuoltopaikan henkilöstö kuin lapsen sijoituksesta vastaava sosiaalityöntekijä. Hyvä yhteistyö auttaa asettamaan sijaishuollolle yhteisiä tavoitteita ja löytämään keinoja niiden saavuttamiseksi.

Toimiva yhteistyö on lapsen edun mukaista!

Huostaanotosta ja sijoituksesta seuraa usein kriisi

Lapsen sijoituksesta voi seurata voimakas kriisi. Sijoituksen syyllä ei ole kriisin syntymisessä merkitystä.

Elämässä kohtaaviin kriiseihin kuuluvat tietynlaiset reaktiot ja luonnollinen toipumisen prosessi. Reaktiot ovat normaaleja ja kenelle tahansa ihmiselle luonnollisia. Kriisistä on mahdollista toipua, mutta se edellyttää kriisin aiheuttaneen tilanteen käsittelyä. Kriisistä selviytyminen voi jumittua, mikäli omia tunteitaan, ajatuksiaan ja kokemuksiaan kieltää ja torjuu. Kriisin vaiheisiin kuuluu sokki-, reaktio-, käsittely- ja uudelleensuuntautumisvaihe.

Sokkivaihe kestää usein muutamasta päivästä muutamaan viikkoon. Sokkivaiheessa tapahtunutta voi olla vaikeaa käsittää ja havainnointikyky saattaa kaventua. Tästä syystä sijoitukseen liittyvät sisällöt ja sopimukset saattavat unohtua heti niiden kuulemisen jälkeen.

Reaktiovaiheessa sokkivaiheen aiheuttama turtuminen poistuu ja tilalle voi tulla useita eri tunteita, kuten surua, ja jopa ruumiillisia reaktioita kuten kipuja. Reaktiovaiheessa tyypillistä on myös viha, joka saattaa kohdistua hyvin moniin eri tahoihin, usein varsinkin viranomaisiin ja itseen sekä myös lapseen. Viha saattaa johtaa syyllisyyden tunteisiin, jotka saattavat johtaa lapsen ja viranomaisten tapaamisen välttelyyn. Toisaalta vihasta saattaa myös olla hyötyä, sillä siitä voi saada voimaa muuttaa asioita parempaan. Viha tulisi kuitenkin käsitellä, jotta se ei jäisi hallitsemaan.

Käsittelyvaiheessa vihan laantumisen jälkeen, tulee tilalle usein masennusta. Elämä saattaa tuntua tällöin tyhjältä ja merkityksettömältä ja monille syntyy myös itsetuhoisia ajatuksia. Käsittelyvaiheessa on tavallista tehdä elämään muutoksia, kuten työpaikan vaihto tai muutto toiselle paikkakunnalle. Joillekin vanhemmille saattaa syntyä syyllisyyden tunne siitä, että elämä ilman lasta tuntuu helpommalta. Saman aikaisesti on tavallista kokea surua lapsen poissaolosta.

Uudelleensuuntautumisvaiheessa elämä voi alkaa taas näyttää valoisammalta. Kriisin pahin osuus on ohi ja lapsen kanssa vietetty aika alkaa tuntua hyvältä ja merkitykselliseltä. Sijoitus ei herätä enää niin ahdistavia ajatuksia, ja voimia sijoitukseen johtaneen tilanteen selvittelyyn alkaa löytyä. Etävanhemmuus ja sitä kautta lapsen tukeminen tulevat mahdolliseksi.

Kriisin vaiheet ja niihin liittyvät tuntemukset eivät välttämättä mene Sinun kohdallasi aivan ylläolevan kuvauksen mukaan. Kokemasi tunteet ovat normaaleja ja niistä kannattaa keskustella esimerkiksi kriisiterapeutin kanssa.

Asiakassuunnitelmat

Lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on aina laadittava asiakassuunnitelma. Suunnitelma tulee laatia ja tarkistaa yhteistyössä lapsen, huoltajan/vanhemman sekä lapsen huoltoon keskeisesti osallistuvan tahon kanssa.

Huostaanotetun lapsen suunnitelmaan tulee kirjata

- Olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan
- Lapsen ja hänen perheensä tuen tarve, palvelut ja muut tukitoimet, joilla tuen tarpeisiin pyritään vastaamaan
- Arvioitu aika, jonka kuluessa tavoitteet pyritään saavuttamaan
- Eriävät näkemykset tue tarpeesta ja palvelujen sekä muiden tukitoimien järjestämisestä
- Sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet
- Erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle, hänen vanhemmilleen, huoltajilleen tai muille lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaaville henkilöille
- Miten toteutetaan lapsen yhteydenpito ja yhteistoiminta lapsen vanhempien ja muiden hänelle läheisten henkiköiden kanssa
- Miten otetaan lapsen edun mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä

Lapsen asiakassuunnitelmaneuvottelussa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on kerrottava oma arvionsa lapsen edun mukaisista lapsen ja vanhemman yhteydenpidon toteuttamistavoista ja yhteydenpidon määrästä. Tämän jälkeen sosiaalityöntekijä on tiedusteltava asianosaisten näkemystä yhteydenpidon toteuttamisesta.

Asiakassuunnitelma tulee tarkistaa säännöllisesti ja tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Huostaanotetun lapsen vanhemmille on laadittava vanhemmuuden tukemiseksi erillinen asiakassuunnitelma, ellei sen laatimista voida pitää tarpeettomana. Suunnitelma laaditaan tarvittaessa yhteistyössä muun sosiaali- ja terveydenhuollon tahojen, kuten päihde- ja mielenterveyshuollon kanssa.

Vanhempien kuntoutuminen ja sen tukeminen on olennainen osa lapsen edun ja onnistuneen sijaishuollon toteutumista. Vanhempia tulee kannustaa palvelujen ja tuen piiriin. Myös vanhemman ja lapsen välistä suhdetta on tärkeää tukea ja auttaa vanhempaa ymmärtämään myös lapsen muuttunutta elämäntilannetta sijoituspaikassa.

Muistutus tai kantelu sosiaalihuollon palvelusta

Sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus tehdä muistutus tai kantelu saamastaan sosiaalihuollon palvelusta. Ennen muistutuksen tai kantelu tekemistä on suositeltavaa selvittää asiaa ja siinä tapahtuneita mahdollisia virheitä tai puutteita kyseessä olevan toimintayksikön kanssa.

Jos olet tyytymätön sosiaalihuollon laatuun tai kohteluun, voit tehdä muistutuksen sosiaalihuollon toimintayksikön vastuuhenkilölle tai sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle. Muistutus tulee tehdä pääsääntöisesti kirjallisesti.

Kunnilla on nimetty sosiaaliasiamies, jonka tehtäviin kuuluu sosiaalihuollon asiakkaiden neuvominen heidän asemaansa ja oikeuksiinsa liittyvissä kysymyksissä. Kunnan sosiaaliasiamies avustaa tarvittaessa muistutuksen tekemisessä. Toimintayksikön tai johtavan viranhaltijan on kirjattava muistutus, käsiteltävä se asianmukaisesti sekä annettava siihen kirjallinen vastaus perusteluineen kohtuullisessa ajassa.

Viranomaisen, siihen palvelusuhteessa olevan tai muun julkista hallintotehtävää hoitavan lainvastaisesta menettelystä tai velvollisuuden täyttämättä jättämisestä voi jokainen tehdä kantelun sosiaalihuoltoa valvovalle viranomaiselle. Kantelu tehdään aluehallintovirastoon tai Valviraan joko vapaamuotoisesti tai kantelulomakkeella. Kantelussa pitää tuoda riittävästi esille kantelun kohteena oleva menettely, ajankohta ja se, millä tavoin sosiaalihuollossa tapahtunutta menettelyä on pidettävä virheellisenä. Kahta vuotta vanhemmasta asiasta tehtyä hallintokantelua ei tutkita kuin erityisen syyn perusteella.

Valvova viranomainen ryhtyy toimenpiteisiin, joihin se katsoo kantelun perusteella olevan tarvetta. Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain mukaan valvontaviranomainen voi arvioida, että kanteluna vireille laitettu asia on tarkoituksenmukaisinta käsitellä muistutuksena, ja siirtää sen asianomaiseen toimintayksikköön tai sosiaalihuollon johtavan viranhaltijan käsiteltäväksi.

Vanhemmuus huostaanoton ja sijoituksen aikana

Huostaanotosta ja sijoituksesta huolimatta, olet aina lapsesi äiti tai isä ja lapselle korvaamaton. Vaikka et voi olla koko ajan mukana lapsen jokapäiväisessä arjessa, on olemassa kuitenkin paljon tapoja, miten voit tukea lasta sijoituksen aikana. Myös omaan hyvinvointiisi panostaminen on tärkeää sekä itsesi että lapsesi kannalta.

Voit lasta tavatessasi, tai muuten yhteyttä pitäessä, olla lapselle lohduttaja ja myötäeläjä, antaa hellyyttä ja osoittaa rakkautta sekä antaa lapselle myönteistä palautetta ja rohkaisua. Olisi tärkeää, että hyväksyt sijoituksen ja sijoituspaikan, sillä se voi auttaa myös lasta hyväksymään sijoituksen. Lapsen edun mukaista on, että hän kokee saavana vanhemmaltaan “sisäisen luvan” kiinnittyä sijaishuoltopaikan aikuisiin. Lapsen kannalta on tärkeää, että yhteys vanhempaan säilyy mahdollisimman hyvänä.

Lapselle on tärkeää voida luottaa vanhempaansa. Säännöllinen yhteydenpito ja tapaamiset lapsen kanssa ovat hänelle tärkeitä ja lupauksista kiinni pitäminen osoittavat lapselle, että vanhempi ei ole hylännyt häntä. On tärkeää, että toimit vanhempana johdonmukaisesti, pidät sovituista asioista kiinni ja asetat lapselle rajoja. Vierailun tai tapaamisen laiminlyönti on lapselle raskas kokemus, joten ilmoitathan aina etukäteen ja sovit uuden ajan, jos sovittuun tapaamiseen ilmaantuu esteitä. Näin toimimalla luot lapselle turvallisuuden tunnetta. Lapsen ja hänen vanhempansa, tai muiden läheisten henkilöiden välistä yhteydenpitoa voidaan rajoittaa vain, jos sen katsotaan olevan lapsen edun mukaista.

Lapsi kokee huostaanoton ja sijoituksen aikana monenlaisia tunteita, joiden ilmaisemiseen hänellä on oikeus. Tärkeää on, että vanhempi pystyy ottamaan lapsen tunteet vastaan ja hyväksymään ne, olivatpa ne sitten myönteisiä tai kielteisiä. Lapsi ei ole lopettanut vanhemmistaan välittämistä, vaikka hän saattaa reagoida eri tavoin. Lapsi saattaa myös luulla, että vanhemmista eroon joutuminen johtuu hänestä, tai pelätä, että asia tulee toistumaan. Lasta tulee auttaa ymmärtämään syyt vanhempien kanssa erillään asumiseen ja hänelle tulee kertoa mitä jatkossa tulee tapahtumaan.

Tärkeää on myös pyrkiä suojelemaan lasta mahdollisilta vanhempien, sijaisvanhempien ja sosiaaliviranomaisten välisiltä ristiriidoilta. Lapsen tulee tietää, että hänellä on oikeus yhteydenpitoon omien vanhempien sekä muiden läheisten kanssa, mutta samalla lupa kiintyä myös sijaisvanhempiinsa. On lapsen etu, että vanhemmat eivät pyri estämään hänen kiintymistään ja kiinnittymistään sijoituspaikkaan ja sen aikuisiin. Jos sijaisvanhempien ja biologisten vanhempien yhteistyössä ilmenee ongelmia, tulisi niitä pyrkiä ratkaisemaan, ja siinä voi pyytää avuksi myös sosiaalityöntekijää.

Perheen jälleenyhdistäminen ja huostassapidon lopettaminen

Lastensuojelun yhtenä keskeisenä periaatteena on tavoite perheen jälleenyhdistämisestä. Lapsen ollessa sijaishuollossa on tämä tavoite otettava huomioon lapsen edun mukaisesti. Kun lapsi on otettu huostaan, on hänelle turvallisten ja pysyvien ihmissuhteiden merkitys hyvin suuri ja lapsi on voinut joutua kokemaan jo useita muutostilanteita.

Huostaanotto on voimassa toistaiseksi ja vain niin kauan, kun se on lapsen edun mukaista. Huostassapito tulee lopettaa, kun sille ei ole enää lastensuojelulain mukaista tarvetta. Huostassapidon kestoon voi vaikuttaa esimerkiksi se, miten vanhemmat kykenevät huolehtimaan itsestään ja muista asioistaan huostassapidon aikana. Lastensuojelun tulee järjestää huostassaolon aikana lapselle ja perheelle tukitoimia, joiden tavoitteena on se, että lapsi voi palata takaisin omaan kotiin. Jotta huostassapito voidaan lopettaa, edellyttää se myös, että kasvuolot ovat olennaisesti parantuneet ja säilyneet riittävän pitkän ajan tarpeeksi hyvinä.

Kun huostassapidon lopettamista harkitaan, huomioon täytyy ottaa myös monia asioita, kuten sijaishuollon kestoaika ja lapsen ja sijaishuoltopaikan vanhempien välinen kiintymyssuhde. On tärkeää arvioida myös lapsen ja hänen vanhempiensa välistä yhteydenpitoa, kuinka säännöllisesti ja tiiviistä se on ollut, sekä lapsen oma mielipide siitä, missä hän haluaisi asua. Ratkaisussa otetaan huomioon myös lapsen ikä, hänen koulunkäyntinsä ja harrastuksensa sekä mahdolliset vaikutukset lapseen, jos sijoitus lopetettaisiin. Pitkään jatkuneen huostassapidon ja sijaishuollon päättymisen vaikutukset lapsen kehitykseen on arvioitava erityisen huolellisesti.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on arvioitava huostassapidon jatkamisen tarvetta ja edellytyksiä vähintään kerran vuodessa, asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä, kun lapsi tai huoltaja hakee huostassapidon lopettamista, tai kun sen arviointi muutoin tulee tarpeelliseksi.

Huostassapidon lopettamista voivat hakea lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tekemän valmistelun jälkeen johtava viranhaltija tekee asiasta valituskelpoisen päätöksen.

Ennen päätöstä on kuultava 12 vuotta täyttänyttä lasta, lapsen huoltajaa, sekä henkilöä, joka on huolehtinut lapsen hoidosta ja kasvatuksesta juuri ennen asian valmistelua. Myös alle 12- vuotiaan lapsen mielipide on selvitettävä. Kuultavilla asianosaisilla on oikeus valittaa päätöksestä.

Nettisivuja ja lisää tietoa

Tietoa Lastensuojelusta:

- Lastensuojelulaki 417/2007 www.finlex.fi
- Lastensuojelun käsikirja www.thl.fi -> julkaisut -> sähköiset käsikirjat
- Lastensuojelun keskusliitto www.lskl.fi
- www.lastensuojelu.info

Tietoa ja tukea tarjoavia tahoja elämän kriisitilanteissa:

Kirkon keskusteluapua

- https://www.kirkonkeskusteluapua.fi

Mielenterveys- ja sosiaalipalveluja

- *www.mielenterveysseura.fi*
- *www.mielenterveystalo.fi*
- *www.mielenhyvinvointia.fi*
- *Nimettömät alkoholistit www.aa.fi*
- *www.paihdelinkki.fi*

Huostaanoton jälkeenkin vanhemmuus VOI KUKKIA

- www.voikukkia.fi

Kriisikeskus netissä

- www.tukinet.net

Turun seudun palveluja ja yhteystietoja

Turun kaupungin sosiaalipalvelujen asiakasneuvonta

Ohjausta ja neuvontaa numerosta 02 262 5001

Arkisin klo 9-14

Asiakasneuvonnan info-piste ilman ajanvarausta osoitteessa Linnankatu 23

Avoinna arkisin klo 9-15 (torstaisin 9-14)

Asiakasneuvonnan chat arkisin klo 9-11

www.turku.fi/sosiaalipalvelujen-asiakasneuvonnan-chat

Turun kaupungin sosiaalityö

Löydät sosiaalityöntekijöiden suorat puhelinnumerot puhelinajalla osoitteesta www.turku.fi -> sosiaali- ja terveyspalvelut -> sosiaalipalvelut -> sosiaalityö -> aikuis- ja lapsiperheiden sosiaalityö

Turun seudun sosiaalipäivystys

Sosiaalipäivystys toimii kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi. Sosiaalipäivystykseen saa yhteyden vuorokauden ympäri numerosta 02 262 6003.

https://www.turku.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/sosiaalipaivystys

Turun kaupungin sosiaaliasiamiehen toimisto

Sosiaaliasiamies Sari Huusko

Puhelinaika ma-to klo 10-12 numerossa 02 262 6171

sosiaaliasiamies@turku.fi

Ti klo 12-15.30

Ke ja to klo 8.30-11.30

Kasvatus- ja perheneuvola

Tukea vanhemmuuteen, lapsen ja nuoren psyykkiseen kehitykseen sekä perheen vuorovaikutusongelmiin maksuttomasti ja luottamuksellisesti.

Yhteydenotot puhelinnumeroon 02 262 6852

Ma klo 8.30-11.30

Turun kriisikeskus

Ajanvaraus arkisin klo 10-15 numerosta 040 822 3961

Yhteydenotot sähköpostilla osoitteeseen toimisto@turunkriisikeskus.fi

Maariankatu 6 b, kolmas kerros

Et tarvitse lähetettä, käynnit maksuttomia!

Turun psykiatripalvelu

Tukea ja hoitoa psyykkisiin ja tunne-elämän ongelmiin.

Ajanvaraus ma-to klo 9-15 numerosta 02 2337773

Yhteydenotot sähköpostilla osoitteeseen toimisto@tpp.fi

Aurakatu 20 A 1

Turun ensi- ja turvakoti

Turun ensi- ja turvakodin kriisi- ja väkivaltatyö tarjoaa apua elämän erilaisiin kriiseihin sekä ympärivuorokautisena palveluna että avopalveluna.

Lisätietoa ensi- ja turvakodin palveluista ositteessa www.tuentu.fi -> Haetko apua

Valtakunnallinen kriisipuhelin

Keskusteluapua kriisissä oleville ja heidän läheisilleen.

Numerossa 010195202

Arkisin klo 9-17

Viikonloppuisin ja juhlapyhinä klo 15-07

Suomen Mielenterveysseuran koordinoima hanke – Sekasin Chat

Chatissa voit keskustella mieltä painavista asioista nimettömänä ja luottamuksellisesti. Tarkoitettu ensisijaisesti nuorille.

www.sekasin247.fi

Arkisin klo 9-24

Viikonloppuisin klo 15-24

A-klinikka Turku

Päihdepalveluja yli 25-vuotiaille päihdeongelmaisille ja heidän läheisilleen.

Ajanvaraus numerosta 040 1368126, lähetettä ei tarvita

Lisää tietoa osoitteessa www.a-klinikka.fi/a-klinikka-turku

Mielenterveys- ja päihdetiimi

Maksuton palvelu, joka auttaa sinua päihteidenkäytön hallinnassa ja psyykkisen hyvinvoinnin vahvistamisessa. Saat apua myös käytännön asioissa ja palveluihin hakeutumisessa.

Osoite Käsityöläiskatu 2, 2. kerros

Yhteydenotot numerosta 0407085905

Ma-pe klo 8.30-15.30

Oppaassa käytetyt lähteet

Kujala, V. 2003. Jaetun vanhemmuuden mahdollisuudet. Sijoitettujen lasten vanhempien ryhmätoiminnan opas. Sininauhaliitto. Eevan perhe –projektin julkaisu. Painohäme Oy.

www. Finlex.fi > Lastensuojelulaki 417/2007

www.Thl.fi > lastensuojelun käsikirja

www.Minilex.fi > Lakitieto-> Perheoikeus-> Lastensuojelu -> vanhempien oikeudet huostaanotossa

www. Lastensuojelu.info > Lastensuojelun perusta-> Vanhempien oikeudet ja velvollisuudet

Sinkkonen, J. & Tervonen- Arnkil, K. 2015. Lapsi uusissa oloissa. Tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta. Helsinki: Duodecim.

www.valvira.fi -> sosiaalihuolto -> sosiaalihuollon valvonta -> muistutus tai kantelu